

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA
KATEDRA HUMANITNÍCH VĚD

DIPLOMOVÁ PRÁCE
DROBNÉ CIRKEVNÍ STAVBY

Bc. Jakub Kňaze

© 2017 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jakub Kňaze

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Drobné církevní stavby

Název anglicky

Minor church architecture

Cíle práce

Cílem práce je provést terénní výzkum a fotograficky dokumentovat vybrané drobné církevní stavby mikroregionu, který se nachází na Českomoravské vrchovině. Zjistit, zda se vlastníci památek o stavby starají dle zákona. Dalším cílem je navrhnout opatření na zlepšení stavu drobných sakrálních staveb.

Metodika

Metodika: V teoretické části definice základních pojmů na základě studia odborné literatury, vypracování literární rešerše o historii a vývoji drobných církevních staveb, popis regionu. Součástí praktické části je terénní výzkum a fotodokumentace sakrálních staveb. Informace jsou čerpány nejenom z odborné literatury, ale také z map a webových stránek. Závěr práce tvoří návrh opatření pro zlepšení stavu drobných církevních staveb.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

Drobné církevní stavby, Kříž, Kaple, Boží muka, Mezník, Hraniční kámen

---

Doporučené zdroje informací

1. BĚLOHRADSKÝ, René, BELISOVÁ, Natálie, BOŘIL, Petr. Kamenné kříže Čech, Moravy a Slezska. Liberec: Knihy 555, 2013. 272 s. ISBN 978-80-86660-37-0.
2. DAVID, Petr. 777 kostelů, klášterů, kaplí České republiky. 1. vyd. Praha: Kartografie, 2002. 308 s. ISBN 80-7011-708-7.
3. HÁJEK, Tomáš, BUKAČOVÁ, Irena. Příběh drobných památek: od nezájmu až k fascinaci. 2. vyd. Praha: S. I. Jaroslav Bárta, studio JB pro Českou komoru architektů a Společnost pro krajinu, 2006. 140 s. ISBN 80-900903-9-7.
4. VALENČÍK, Michal. Ohrožené památky: kostely, kaple a kapličky v České republice. 1. vyd. Praha: Baset, 2006. 293 s. ISBN 80-7340-082-0.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Miroslav Polišenský, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2016

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 10. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 09. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Drobné církevní stavby“ jsem vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze 31. 3. 2017

.....

Bc. Jakub Kňaze

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce panu PhDr. Miroslavu Poliškému, CSc. za cenné rady, připomínky a odborné vedení během mé práce. Dále bych rád poděkoval všem, kteří mi poskytli důležité informace a projevili vstřícnost při zjišťování potřebných dat.

Drobné církevní stavby

Minor Church Buildings

Souhrn

Práce se zabývá drobnými církevními stavbami ve vybraném regionu. Předmětem výzkumu je posouzení technického stavu vybraných objektů a určení, zda majitel o objekt náležitě, tak jak mu ukládá zákon, pečuje či nikoli. Předmětným regionem je obec Klučenice a vybrané osady v jejím katastru. Téma a region byly zvoleny na základě skutečnosti, že v této oblasti nebyl doposud podobný komplexní výzkum proveden. Práce je složena s teoretické a praktické části. Teoretická část pojednává o objektech z hlediska jejich vzniku, funkce, historie a rozdělení dle typu. Zkoumá právní rámec, vztahující se k drobným církevním stavbám, z něhož vyplývá povinnost vlastníka, se o ně řádně starat. A uvádí možnosti získání finančních prostředků na opravy. Výzkumná část zkoumá konkrétní stavby z hlediska potvrzení, či vyvrácení hypotézy, že vlastníci církevních staveb se o ně náležitě, tak jak jim ukládá zákon, starají. Toho je dosaženo terénním výzkumem za účelem vyhledání, prohlídky a posouzení technického stavu objektu. Dále pak pořízením fotodokumentace a následné ověření u vlastníka, či jiných kompetentních osob, zda o objekt pečuje. Součástí výzkumu je také porovnání četnosti jednotlivých staveb dle jejich typů a vlastníků. V závěru se práce věnuje návrhům opatření pro zlepšení stavu objektů.

Klíčová slova: Drobné církevní stavby, Kříž, Kaple, Boží muka, Mezník, Hraniční kámen.

Summary

The work deals with the minor ecclesiastical buildings in the selected region. The subject of research is the assessment of the technical state of the selected objects and determine whether the owner of the object accordingly, as required by law, cares for him or not. The region is a village called Klučenice and the selected settlements in the land registry. The topic and the region have been selected on the basis of the fact that in this area has not been a similar comprehensive research carried out. The work is composed with a theoretical and practical part. The theoretical part is about the objects in terms of their origin, function, history and distribution according to the type. It examines the legal framework related to the minor church buildings, which implies the obligation of an owner to take care of them properly. And present the ways to obtain funds for repairs. The research section examines the specific construction in terms of the confirmation or refutation of the hypothesis, that the owners of religious buildings properly take care of them as it is required by law. This is achieved by a field research to locate, survey and assessment of the technical state of object. Further, by the acquisition of photographic documentation and subsequent verification by the owner or other competent persons, whether they take care about the object. It is also part of the research comparing the frequency of individual buildings according to their types and owners. In the end, the work devoted to the proposals of measures to improve the State of the objects.

Keywords: Minor church buildings, Crucifix, Chapel, God's torture, Landmark, Border stone.

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická část	13
3.1 Vznik.....	13
3.2 Funkce.....	14
3.2.1 Funkce primární	14
3.2.2 Funkce sekundární	15
3.3 Historie.....	16
3.4 Typologie drobných církevních staveb	18
3.4.1 Vymezení pojmu	18
3.4.2 Kříže.....	19
3.4.3 Boží muka	21
3.4.4 Kaple a kapličky.....	23
3.4.5 Zvoničky	24
3.4.6. Mezníky a hraniční kameny	26
3.5 Právní rámec	28
3.5.1 Definice památky	28
3.5.2 Prohlašování a evidence kulturních památek.....	29
3.5.3 Ochrana a údržba kulturních památek	30
3.5.4 Restaurování.....	31
3.6 Technické aspekty.....	32
3.6.1 Obnova kulturních památek	32
3.6.2 Postup vlastníka při obnově kulturní památky (<i>Kaigl, Pechová, 2004</i>) ..	32

3.6.3	Stavební restaurování	33
3.6.4	Restaurátor	34
3.7	Ekonomické aspekty	34
3.7.1	Nestátní finanční prostředky	34
3.7.2	Programy podpory ze strany obce s rozšířenou působností.....	35
3.7.3	Programy podporované Krajským úřadem Středočeského Kraje	35
3.7.4	Programy podporované Ministerstvem kultury	35
3.7.5	Nepřímá finanční pomoc státu vlastníkům kulturní památky	36
4	Výzkumná část	37
4.1	Cíle výzkumu	37
4.2	Metoda výzkumu.....	37
4.3	Data	38
4.3.1	Charakteristika regionu	38
4.3.2	Popis osad	41
4.3.3	Vymezení drobných církevních staveb	43
4.3.4	Analytické rozdělení	63
5	Výstupy výzkumu	83
6	Výsledky a diskuze	84
6.1	Výsledky	84
6.2	Diskuze.....	86
6.3	Doporučení.....	86
7	Závěr	88
8	Seznam tabulek a grafů	90
8.1	Seznam tabulek	90
8.2	Seznam grafů.....	91
9	Seznam obrázků a fotografií	92

9.1 Seznam obrázků	92
9.2 Seznam fotografií	92
10 Seznam zdrojů	95
10.1 Literatura	95
Přílohy:	1
Fotodokumentace č. 1 - drobné církevní stavby (obec Klučenice	1
Fotodokumentace č. 2 - drobné církevní stavby (osada Ovčín).....	6
Fotodokumentace č. 3 - drobné církevní stavby (osada Hvížd'alka)	8
Fotodokumentace č. 4 - drobné církevní stavby (osada Třepanka)	9
Fotodokumentace č. 5 - drobné církevní stavby (osada Kamenice)	9

1 Úvod

Drobné církevní stavby, nebo také sakrální stavby, či objekty, jsou pojmem, pod kterým si kromě odborné veřejnosti umí málokdo představit jeho přesný význam. Co si tedy pod tímto pojmem představit? Drobnými církevními stavbami z architektonického hlediska rozumíme kapličky, zvoničky, kříže, boží muka a hraniční či mezní kameny. Avšak skutečný význam těchto objektů přesahuje architektonickou nebo historickou dimenzi našeho chápání. Význam těchto objektů zasahuje až do oblasti skutečných lidských příběhů. Příběhů, které vypovídají o těžkých životních podmínkách lidí v minulosti, jejich vděčnosti za dar života, opravdové víře v boha a životních tragédiích.

I přes jejich nepopiratelný význam je však leckdy přecházíme téměř bez povšimnutí. Je tomu tak proto, že je bereme jako samozřejmost, jako součást krajiny, kterou vnímáme jen mimochodem. Avšak když se na chvíli zamyslíme, uvědomíme si, že si jen těžko dovedeme představit, jak by to vypadalo bez nich. Tyto stavby jsou takovými malými ozdobami venkovské krajiny, jak se o nich trefně zmiňuje poetickým příměrem Jindřich Nusek: „*Krajina jako večerní šaty a kaplička – šperk, jež dodá lesku.*“ [8]

Skutečnost, že existují, není sama sebou. Za jejich existencí se skrývá práce lidí. Lidí, kteří je postavili, uctívali, pečovali o ně a zachránili je v období socialismu, kdy se od nich většina společnosti odvrátila a často se je snažila i zničit. Tato práce jde formou výzkumu po stopách těchto lidí a jejich odkazu v podobě drobných církevních památek. Výzkumu, který se zabývá vyhledáním památek ve vybraném regionu, posouzením jejich technického stavu, zjištěním jejich majitelů a ověřením, zda o památky pečují. Toho je dosaženo terénním výzkumem, zaměřením objektů, vizuálním posouzením jejich technického stavu, na základě autorem vytvořených hodnotících kritérií a pořízením fotodokumentace.

Vybraným regionem je, na základě osobního vztahu autora k němu, obec Klučenice a vybrané osady v jejím katastru. Vztah k tomuto regionu získal autor především během dětství, kdy zde strávil jeho nemalou část. Obec se nachází v jihovýchodní části okresu Příbram. Jižní hranice katastrálního území obce je hranicí Středočeského a Jihočeského kraje a zároveň hranicí okresů Příbram a Písek. Toto území spadá do povodí řeky Vltavy, neboť hranice západní části katastru prochází vodní nádrží Orlík. Vybranému regionu se

práce nevěnuje pouze popisně, ale na svém začátku také z hlediska historie, která sahá až do 14. století našeho letopočtu.

Důvodem výběru tohoto tématu je autorovo přesvědčení, že je potřeba o drobné církevní stavby pečovat tak, aby zde zůstaly i pro další generace, tak jako pro nás, neboť se jedná o artefakty odkazující na naši historii, způsob života našich předků a v některých případech také jako připomenutí období totality, kdy byla snaha tyto stavby odstranit.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je vyhledání drobných církevních staveb ve vybraném území pomocí terénního výzkumu za účelem posouzení jejich technického stavu a potvrzení či vyvrácení hypotézy, že se vlastník o památku stará. Dílčím cílem je popsat zkoumané objekty a vytvořit jejich fotodokumentaci.

Mezi další cíle patří zjistit vlastníky památek a vyhodnotit v rámci regionu, kterému z vlastníků patří nejvíce památek a který typ památek je zde nejčastěji zastoupen. Posledním z cílů práce je informování majitelů o možnostech čerpání finančních prostředků na opravy a údržbu památek.

2.2 Metodika

Metodika řešení problému sestává z následujících bodů:

- shromáždění poznatků a zkušeností o sledovaném problému,
- vytvoření datového souboru,
- definice metod použitých pro zpracování dat,
- prezentace výsledků výzkumu,
- vyhodnocení výsledků,
- stanovení doporučení.

3 Teoretická část

Teoretická část se zabývá definicemi základních pojmů na základě literární rešerše o historii a vývoji drobných církevních staveb. Dále se věnuje právnímu rámci, který se vztahuje k drobným církevním stavbám, z něhož vyplývá povinnost majitele stavby se o ni řádně starat. Věnuje se problematice získání dotací na opravy, především v oblasti možností jejich čerpání.

3.1 Vznik

Drobné církevní stavby jsou všeobecně chápány jako symboly odkazující na křesťanský kultovní život minulosti. Je však třeba upozornit na to, že zásadní význam pro jejich vznik měla doznívající kultovní tradice předkřesťanská. Ta již dávno před příchodem křesťanské víry podrobila českou krajinu „primární sakralizaci“, která zposvátněla přírodní objekty jako křižovatky cest, stromy, prameny a studánky. [8]

Tato předkřesťanská sakralizace měla velký vliv na pozdější vznik prvních drobných církevních objektů a jejich umístění v krajině. Ještě v 9. století bylo pohanství velice rozšířené a uctívání rozcestí a křižovatek běžnou praxí. Z tohoto důvodu i Karel Veliký, jako šířitel křesťanství, nařídil, ve své říši, stavět na rozcestí kříže. [8]

Další vlnou přeměny pohanské krajiny na křesťanskou („sekundární sakralizaci“) mělo být stavění božích muk, opět především na rozcestích. Tato činnost je v rámci Čech spojována s Boleslavem II. a sv. Vojtěchem. Roli těchto objektů a jejich vliv na utvrzování víry obyvatel můžeme vyčíst např. ve spise jezuitského misionáře Albrechta Chanovského a jeho „Správě křesťanské“ z roku 1710: „...aby tudy přetrženy byly všelijaké čáry, kouzla, ano i modlářství, které pohané d'áblům, zvláště na rozcestí činili. Jako i proto, aby pocestní lidé, tehdáž ještě málo vyučení, a nedávno na křesťanskou víru obráčení, patřice na všelijaké obrazy v Mukách Božích vymalovány, ptali se jiných, co to znamená. A tudy, aby se víře křesťanské dokonale naučili...“ [8]

Je tedy zřejmé, že vznik drobných církevních staveb je úzce spojen s pohanstvím a snahou nahradit jej novou křesťanskou vírou. V případě drobných staveb, jako jsou kříže, kapličky a boží muka, je zřejmé, že se jednalo o promyšlené konání s cílem substituovat pohanské souvislosti za křesťanské. Stejný postup byl použit v případě nově ustavených církevních svátků, jejichž velká část se dochovala a je oslavována i dnes. [8]

3.2 Funkce

Drobné církevní stavby nejsou a nebyly pouhými artefakty, odkazujícími pouze na pobožnost lidí, kteří je vytvořili a jejich snahou něco po sobě zanechat. Tyto stavby plnily napříč věky různé funkce. Proto se v této části práce zaměří na funkční povahu těchto objektů.

3.2.1 Funkce primární

Jsou funkce tradiční, které byly bezprostředním důvodem pro vznik drobných sakrálních staveb. Všechny ostatní funkce, které se objevily později a souvisejí s pozdějším vývojem, lze označit jako sekundární (nové). [8]

Mezi funkce primární patří:

1) Funkce kultovně náboženská

Tato funkce spočívala v upevňování víry nově christianizovaných obyvatel. Stavby byly umístovány především na rozcestích a v blízkosti kultovních míst, kde měly narušovat pohanské praktiky a obřady. V počátcích však toto počínání spíše obohacovalo pohanský náboženský kult o nový prvek. Navzdory této skutečnosti se staly v raném středověku významným činitelem upevňující křesťanskou víru v krajinném prostředí, které pomohly přeměnit v krajinu křesťansky sakrální. [8]

2) Funkce memoriální

Memoriální funkce sakrálních staveb se již od začátku prolínala s funkcí kultovně náboženskou, tím že upozorňovala na události spjaté s místem či blízkou lokalitou, tragickou událostí a především s úmrtím. [8]

3) Funkce orientační

Sakrální objekty také plnily funkci orientačních bodů. Ve volné krajině tyto objekty upozorňovaly na větší vzdálenosti o průběhu cesty a především o poloze rozcestí. Uvedenou orientační úlohu ještě více umocňuje skutečnost, že významné středověké stezky opisovaly pravěké a tak navazovaly na znamení předkřesťanská.

Tuto funkci začaly nově plnit také v období 2. poloviny 19. století s rozvojem turismu. V tomto období byly opět využívány jako orientační body novodobého poutnictví, a také ze strany rakousko-uherských vojsk, které je od 80. let 19. stol. zanáší do svých map. Na toto navazuje po roce 1918 také česká armáda. Orientační body sloužily nejen k orientaci pěších oddílů, ale také k zaměřování dělostřelectva. Uvedené využití můžeme

předpokládat i v období třicetileté války. Tato situace se stává paradoxní, kdy kapličky, boží muka a kříže, zhotovené za účelem podpory duchovního života, připomínky tragických událostí a úmrtí hrají podstatnou roli při vojenské obraně. [8]

4) Funkce hraniční

Úzce souvisí s funkcí orientační. Jejím účelem bylo vymezení vlastnické držby jednotlivých pozemků. [8]

5) Funkce reprezentační

Objevila se převážně v 19. století, kdy sakrální objekty měly svým nápisem upozorňovat na zbožnost osoby, která je zřídila a tím jí reprezentovat. Někdy reprezentovala celé rodiny. [8]

3.2.2 Funkce sekundární

Jsou novými funkcemi, souvisejícími s pozdějším vývojem, které sledujeme u objektů působením podmínek, v nichž se nacházejí. [8]

1) Funkce informační

Vychází ze značné výpovědní hodnoty sakrálních objektů. Dokumentují náboženský vývoj regionu a ekonomickou sílu regionu. Dále pak podávají výpověď o právních zvyklostech středověku i pozdějšího období, neboť zhotovení smírčích křížů bylo součástí smírčích smluv, uzavíraných mezi pachatelem a pozůstalými oběti. [8]

Vypovídají o materiálech a technologiích, které se nacházely v dané oblasti. Jejich výpovědní hodnota spočívá také v tom, že nás díky svému umístění informují o dávných stezkách, které již zanikly vlivem scelování polí a luk. [8]

2) Funkce environmentální

Tuto funkci vykonávaly drobné sakrální objekty vždy, ale nejvíce po kolektivizaci, během které došlo ke sjednocování polí, luk a zanikání původních cest. [8]

Funkce spočívala v tom, že při jejich budování se u nich vždy vysazovaly stromy, které měly funkci ochránit poutníka při nepříznivém počasí. V období kolektivizace se jejich environmentální funkce ještě zvýraznila. Během sjednocování polí a luk bylo zrušeno mnoho cest, mezí, keřů, stromů, remízků a jediné co dokázalo toto drancování zastavit, byly právě drobné církevní stavby, které tvořily určitou bariéru strojům. Díky tomu, tato místa v polích, lukách a podél silnic vytvářejí úkryt a hnízdiště pro drobné ptactvo, zvěř a také tolik důležitý hmyz. Jejich funkce také spočívá v tom, že tvoří

protihlukovou bariéru a zachycují aerosoly. V neposlední řadě pak v blízkosti silnic zpřehledňují výhled. Především v místech, kde silnice vede za horizont a stromy v blízkosti sakrálních staveb prozrazují řidiči její trasu. [8]

3) Funkce moderně estetická

Vlivem romantismu, novodobého poutnictví a badatelství začíná být v 19. století na sakrální stavby pohlíženo jako na estetický prvek ve volné krajině. Tuto funkci ještě podtrhává působení lidových legend, které se váží k jednotlivým objektům. Jak uvádí Pešout, v tomto se značně angažují: Karel Hynek Mácha, který se snaží zaznamenávat lidové pověsti, Jan Beckovský (Poselkyně starých příběhů českých, 1830) a Matěj Mikšíček (Sbírka pověstí moravských a slezských). [8]

Po roce 1989 se estetická funkce objektů rozšiřuje ještě o krajinně ekologickou, která se stává důležitou součástí koncepce tzv. krajinné paměti. [8]

Na drobné církevní stavby je v současnosti pohlíženo jako na významný krajinoformující prvek, jehož roli výstižně hodnotí v roce 1989 v časopise „Naše rodina“ Michal Flegl těmito slovy: *„Působivě člení a rytimizují přírodní rámeček a obohacují tak tvarově i barevně krajinný reliéf.“* [8]

3.3 Historie

Datování vzniku prvních křesťanských sakrálních staveb jako nástrojů upevnování nové víry nelze zcela přesně určit. Přesné určení není možné, jak již bylo uvedeno v kapitole o vzniku, neboť docházelo k prolínání slovanských kultovních tradic s nově přichozí vírou křesťanskou. Můžeme však předpokládat, že měly svou návaznost s příchodem křesťanství do Čech. K tomu docházelo nárazově již od 5. století.

Opravdový rozvoj křesťanství však znamenal až příchod věrozvěstů Konstatina a Metoděje v 9. století.

První zmínky o stavbě sakrálních objektů se také objevují v 9. století, kdy Karel Veliký ve své říši nařídil stavět na rozcestí kříže, jako reakci na běžně rozšířené pohanské zvyklosti, mezi které patřilo uctívání rozcestí a křižovatek. [8]

Další zmínky o stavbě sakrálních objektů se objevují od 10. - 11. století v souvislosti se zřizováním božích muk, především na rozcestích, jejichž šíření je spojováno s Boleslavem II. a sv. Vojtěchem. [8]

Pohanské kultovní zvyklosti byly v 11. století stále velmi živé a rozvoj křesťanství v českém knížectví v jedné z prvních fází. [8]

I přes neustálou snahu o rozšíření křesťanské víry, nebylo ani 12. století obdobím křesťanských Čech. To nám dokládá Kosmův postesk: „...*dosud mnozí vesničané jsou jako pohané: jeden ctí prameny aneb ohně, jiný se klaní hájům, stromům nebo kamenům, jiný oběti vzdává vrchům nebo pahorkům, jiný se modlí k hluchým a němým bůžkům, jež si sám udělal, a prosí je, aby ochraňovali jeho dům i jeho samotného.*“ [8]

Ve 13. a 14. století bylo již rozšíření drobných církevních staveb znatelnější. Z tohoto období se také dochovaly první kamenné kříže a křížové kameny. [8]

Od 12. století do roku 1945 zaznamenalo stavění drobných církevních staveb veliký boom. Tento narůstající počet drobných církevních objektů zažil ve svém průběhu tři období, která jejich nárůst zastavila. Během těchto období došlo k ochuzení naší krajiny o velké množství sakrálních objektů.

Prvním obdobím byly husitské války v 15. století. V tomto období bylo zničeno vlivem reformace a bojů velké množství drobných církevních staveb. [11]

Druhým bylo v 17. století období třicetileté války. V této době bylo opět vlivem bojů zničeno velké množství církevních staveb. [11]

Období josefínských reforem za vlády rakouského císaře Josefa II. v 18. století bylo posledním ze tří uvedených. V tomto období docházelo k demolicím sakrálních staveb, především z důvodu jejich zvětšování, modernizace nebo kvůli jejich špatnému technickému stavu. K demolicím bez náhrady docházelo zcela výjimečně. Počet zlikvidovaných staveb byl ovšem mnohem nižší než počet nově postavených. [11]

Dalším důležitým mezníkem bylo 19. století, které bylo ve znamení probuzení nového zájmu o drobné církevní stavby. Tento zájem vycházel z vlivu romantismu, turistiky a badatelské činnosti. S tímto obdobím je spojen vznik muzeí, vlastivědných a okrašlovacích spolků. [8]

Na přelomu 19. a 20. století byla započata práce na grandiózním projektu – „Soupisu památek uměleckých a historických v Království Českém od pravěku do počátku 19. století s rozdělením podle politických okresů. V tomto soupisu se objevily i drobné církevní stavby. Vzhledem k rozsahu, byla práce dokončena až po první světové válce. [8]

Období 2. světové války bylo opět krizové pro rozvoj badatelského zájmu o drobné církevní stavby. Toto období připravilo českou vědeckou veřejnost o řadu odborníků.

Nejhorším z období pro drobné sakrální stavby bylo období normalizace v 50. letech 20. století. V podstatě se jednalo o skutečné tažení proti těmto objektům. [11]

V první vlně docházelo k jejich odstraňování vlivem sjednocování polí, luk a rozoráváním cest. V druhé vlně šlo o ideologické útoky proti katolické církvi. V této době docházelo k totální programové desakralizaci. [11]

Jako příklad, mluvící za vše, je uvedená událost, která se stala na Příbramsku. V roce 1975 vyjelo nákladní vozidlo s vojáky a podél silnice, vedoucí do Sedlčan, ničilo jeřábem kříže a boží muka. [8]

Po odeznění proticírkevního záchvatu v 50. letech dochází k mírnému uvolnění. V tuto dobu se na některé objekty začíná zaměřovat pozornost památkové péče. Kromě tradičního kultovně náboženského a etnografického pohledu se přidává pohled na sakrální objekty, jako na socialistickým státem chráněné památky. Ty mají postavení historického reliktu a nikoli náboženského. [8]

Zlomovým rokem pro drobné církevní stavby byl rok 1989. Po roce 1989 dochází k obnovení zájmu o církevní stavby, jak z hlediska jejich památkové hodnoty, tak i jejich hodnoty náboženské. V době od roku 1989 až do současnosti se snaha o údržbu a ochranu objektů stala samozřejmostí. Znovuožiti objektů jako duchovních článků v životě venkovských obyvatel však zůstává již minulostí.

3.4 Typologie drobných církevních staveb

3.4.1 Vymezení pojmu

Drobné církevní stavby, nebo také sakrální stavby jsou stavební objekty náboženské povahy umístěné v obcích a krajině. Velká část těchto objektů vzhledem ke svému vzniku a architektuře patří spíše mezi lidové stavby. Mezi drobné církevní stavby řadíme: kříže, boží muka, kaple, zvonice a mezníky či hraniční kameny. [3]

Dalšími objekty spadající do této kategorie staveb jsou mezníky a hraniční kameny. Tyto objekty také řadíme mezi drobné církevní stavby. Mezi drobné sakrální stavby je řadíme z důvodu jejich vysoké historické vypovídací hodnoty a náboženské úlohy.

3.4.2 Kříže

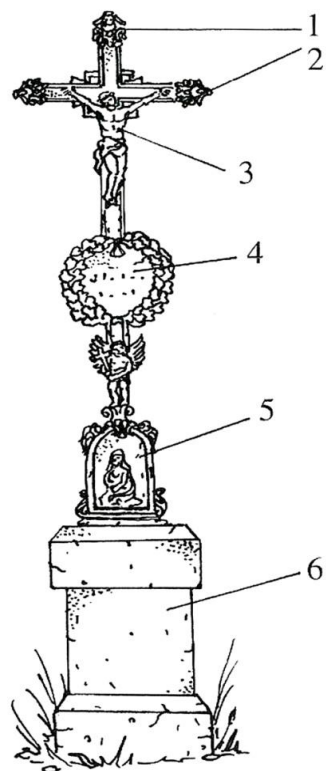
První z objektů, patřících do významné skupiny sakrálních objektů, jsou kříže. Kříže se stávají symbolem křesťanské víry teprve od 4. století. Do té doby plní funkci popravčího nástroje. Rozvoj stavění křížů je spojováno s Karlem Velikým, který je nařídil stavět v blízkosti cest a rozcestí, aby tak docházelo k nahrazování pohanských kultovních tradic za křesťanské. Předpokládá se, že první z křížů se objevily na našem území v 9. století po pokřtění čtrnácti českých velmožů. [8]

V počátcích byly kříže vyráběny především ze dřeva. Z tohoto důvodu se jich do dnešního dne mnoho nezachovalo. Později, koncem 13. a 14. století, začínají převládat kříže kamenné, ve formě tzv. křížových kamenů a křížů volných. Výstavba kamenných křížů pokračovala v omezeném množství až do první poloviny 20. století. Obě tyto skupiny křížů vykonávaly především funkci smírčí a hraniční. [10]

Funkce smírčí spočívala v tom, jak již bylo zmíněno v kapitole o funkci těchto objektů, že sloužila k narovnání mezi pachatelem a pozůstalými. Smírčí kříže vypovídaly o smlouvě, uzavřené mezi pachatelem a pozůstalými oběti, která ukládala mimo finančního či naturálního odškodnění pozůstalých, povinnost pachatele k postavení kříže na místě neštěstí. Tento akt, sloužil k odčinění zločinu. Pokud viník smlouvu splnil, nemohl být trestán. Při porušení směl být zabit. [8]

V případě hraniční funkce, bylo jejím účelem vymezení vlastnické držby jednotlivých pozemků. [1]

Obr. č. 1 – Schéma litinového kříže s kamenným soklem (Stuchanov, 2. pol. 19. stol.):
1, 2 - ramena
3 - korpus
4 - štítek
5 - pata kříže s reliéfní dekorací
6 - sokl

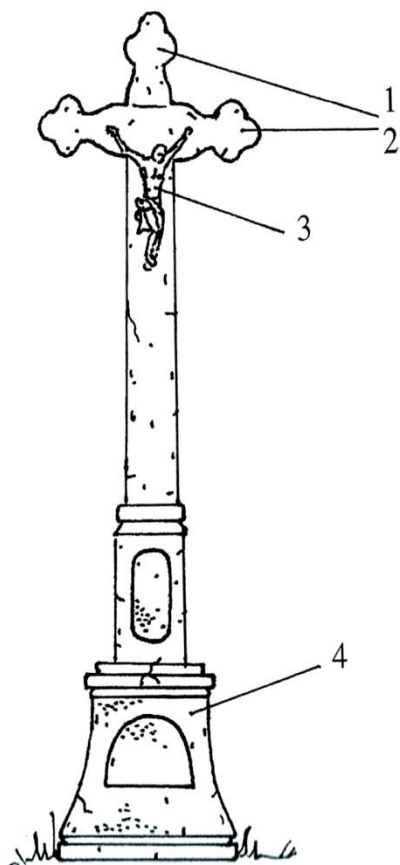

Zdroj: Nusek, 2001

První kované železné kříže, jako postupná náhrada křížů kamenných, se začínají objevovat v 17. století. Tyto kříže byly tvořeny kamenným podstavcem, do kterého byl vsazen kovový kříž.

V průběhu 18. století dochází k nahrazování železných kovaných křížů litinovými, které již v 19. století začínají převládat. Přestože se kříže vyskytují v rozličných formách, všechny je spojuje několik společných znaků. Mezi tyto znaky patří korpus Krista upevněný na kříži. Nad hlavou Krista je umístěn nápis INRI (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum; překlad: Ježiš Nazaretský Král Židovský“). Pod tělem se na kříži nachází obdélníkový, někdy oválný kovový štítek s oslavným textem. V místě paty kříže bývá

Obr . č. 2 – Schéma kamenného kříže
(Sušetice, 2. pol. 19. stol.)
1,2 – ramena
3 – korpus Krista
4 – Sokl

poloplasticky vyobrazena Panna Marie, anděl nebo skupina postav. Profilovaný kamenný sokl bývá opatřen datací, někdy i jménem zřizovatele. Poslední z těchto křížů byly postaveny před 2. Světovou válkou. [1]

Zdroj: Nusek, 2001

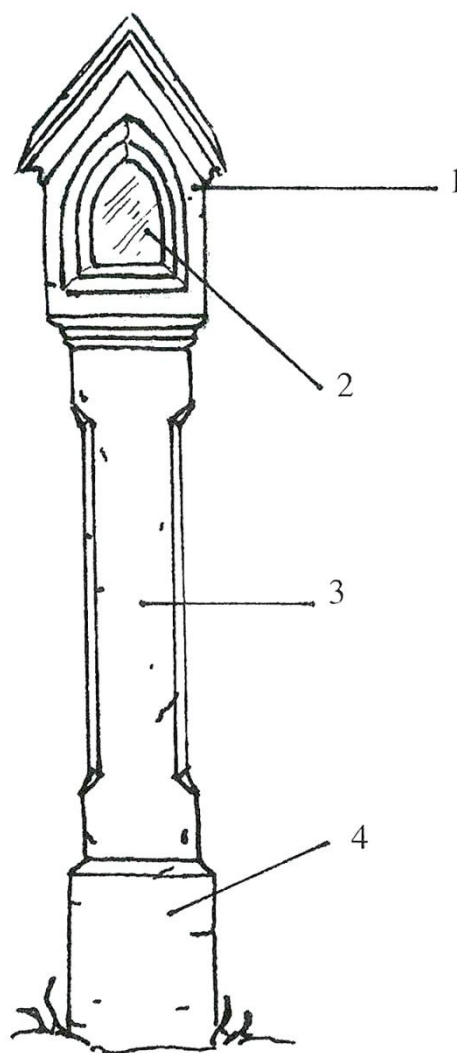
3.4.3 Boží muka

Drobná církevní stavba vertikálního typu, objevující se nejčastěji ve formě sloupu nebo pilíře. Materiál, ze kterého byly nejčastěji vyrobeny, bylo nejdříve dřevo, poté kámen nebo cihly. Důvodem stavby těchto objektů, bylo původně připomenutí utrpení Ježíše Krista. Pilířovitá stavba měla připomínat sloup, u kterého byl z rozhodnutí Piláta Pontského, Kristus bičován. Později byly tyto stavby stavěny z různých důvodů. Mezi ně patřilo, například, poděkování za ochranu před nemocemi a neštěstím, utěšení sporů, uctění mrtvých, splátka za spáchaný zločin nebo jako vytyčení hranice pozemků. V průběhu času získaly tyto stavby ještě funkci orientační, neboť často sloužily jako ukazatel na rozcestích. [8]

Vzhled Božích muk se v průběhu času měnil, avšak základním znakem, který zůstal víceméně shodný, bylo rozdělení objektu na jednotlivé části. Jednou z těchto částí bylo vertikální tělo stavby, tzv. dřík, který měl buď, hranolovitý, válcovitý, výjimečně trojúhelníkový tvar, nejčastěji vyrobený ze

dřeva, kamene či cihel. Dalším typickým znakem byl podstavec stavby, tzv. sokl., který měl opět tvar válce, hranolu a někdy i šestihranu. Sokl byl nejčastěji vyroben z kamene a cihel. Posledním z typických znaků je hlavice. Ta měla nejčastěji tvar kaplicového nástavce (hranolovitého tvaru), lucerny nebo pouze nečleněné hlavice s křížem. Kaplicový nástavec byl opatřen jednou či více nikami, ve kterých byly vyobrazeny reliéfní symboly umučení Krista nebo plastiky světců. Pokud byla stavba opatřena místo kaplice lucernou, byly uvnitř během svátků a slavností zapalovány svíčky. [10]

Obr. č. 3 – Schéma kamenných sloupkových Božích muk (Čechtice, posl. třetina 19. stol.).
1 – Kaplicový nástavec (lucerna)
2 – nika
3 – dřík
4 – sokl

Zdroj: Nusek, 2001

Typickým pro Boží muka je bílé olíčení, v některých případech s barevně provedenou podezdívkou. U objektů mladšího data se můžeme setkat s formami, tvořícími přechod k architektuře kapličky. Tyto stavby byly opatřeny jehlancovou stříškou, tvořenou červenými pálenými taškami. [8]

První zmínky o zřizování Božích muk se objevují v období od 10. - 11. století v souvislosti Boleslavem II. a sv. Vojtěchem, kteří je nechávali stavět na rozcestích. [8]

Nejstarší dochovaná Boží muka pocházejí ze 13. století. Jedná se o kamenný sloup s lucernou ze Všestud. [8]

Stavba Božích muk provází českou historii od 10. století až po začátek 20. století. Poslední z vystavěných Božích muk jsou datována k prvním desetiletím 20. století. [8]

Obr. č. 4 – Příklady Božích muk:

- a) kamenná sloupková Boží muka (Vlašim, 1. pol. 19. stol. /?/)
- b) kamenná pilířová Boží muka (Buková, posl. třetina 19. stol.)
- c) zděná pilířová Boží muka (Prčice, poč. 19. stol.)

Zdroj : Nusek, 2001

3.4.4 Kaple a kapličky

Jsou to objekty určené k uctívání Boha, Panny Marie a světců. Slovo kaple vychází z latinského překladu slova Capella. Z historického hlediska se jedná se o stavby, které vývojově navazují na Boží muka. Jsou tedy mladší skupinou drobných církevních staveb. Zde se skutečně začíná jednat o stavby v pravém slova smyslu, oproti Božím mukám nebo křížům. [10]

Vzhledem k postupnému vývoji kapliček z božích muk je někdy obtížné od sebe tyto dvě stavby odlišit. V některých případech se jen těžko určuje, zda se jedná o Boží muka novějšího provedení nebo o kapličku. Všeobecně se kapličky vyznačují větší mohutností, obdélníkovým půdorysem a počtem nik. Tělo stavby je zděné, opatřené stříškou z pálených cihel či šindele. Na vrchu stříšky bývá umístěn kovový křížek. Podezdívka je tvořena nejčastěji kamenem. Dalším typickým znakem kapličky je počet nik členících hmotu stavby. Oproti Božím mukám jsou vybaveny pouze jednou nikou. [8]

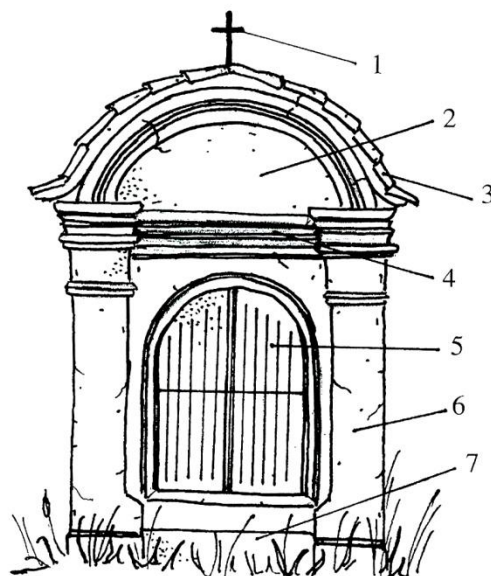
Základní rozlišení kapliček je dělí na kapličky výklenkové a prostorové. Typově starší jsou kapličky výklenkové s jednou nikou (výklenkem) pro umístění obrazu, plastiky nebo sošky.

Prostorové jsou obvykle větší, s vnitřním prostorem pro jednu či více osob. Uvnitř bývá umístěna soška nebo obraz světce, kterému je kaplička zasvěcena. Někdy se uvnitř nachází i malý oltář pro vykonání modlitby. [10]

Pojmy kaple a kaplička vyjadřují z architektonického hlediska ten samý druh stavby. Obecně, tak jak je lidmi chápáno, se kaple od kapličky liší svou velikostí a umístěním. Kaple jsou rozměrově větší a centrálně umístěny v obcích bez kostela. Obvykle bývají vybaveny oltářem, soškou nebo obrazem světců. Příležitostně jsou v nich slouženy mše.

Obr. č. 5 – Schéma výklenkové kapličky (Líšno, před r. 1763)

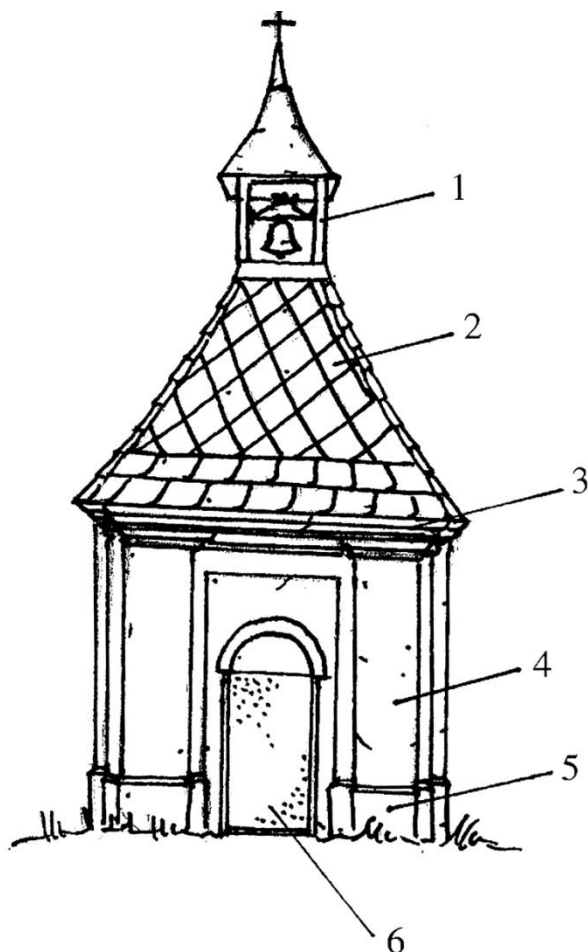
- 1 – vrcholový křížek,
- 2 – frontový štít,
- 3 – prejzová krytina,
- 4 – profilovaná korunní římsa,
- 5 – výklenek (nika)
- 6 – pilastr
- 7 – podezdívka

Zdroj: Nusek, 2001

Obr. č. 6 – Schéma prostorové kapličky se zvoničkou (sv. Jan Nepomuckého, Matějov, pol. 19. stol.):

- 1 – věžička se zvonem,
- 2 – jehlancová stříška,
- 3 – korunní římsa,
- 4 – pilastr,
- 5 – podezdívka,
- 6 – vstup do krytého prostoru

Zdroj: Nusek, 2001

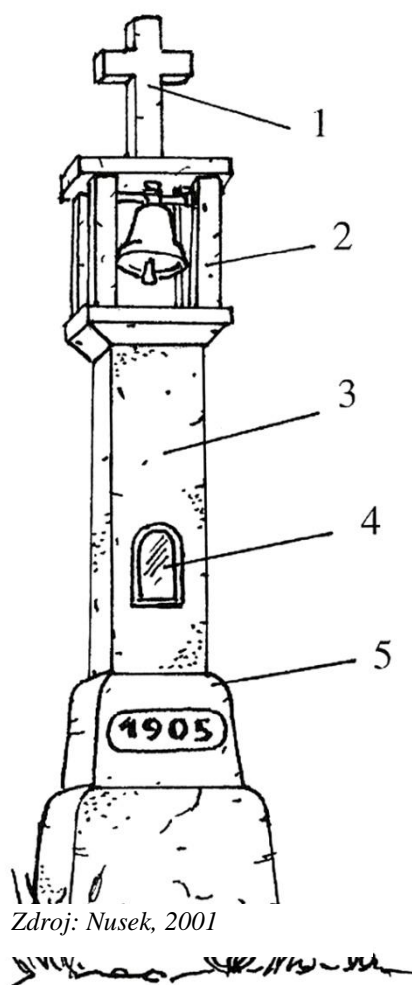
3.4.5 Zvoničky

Jsou dalším typem drobných církevních staveb u nás. Jedná se o objekt určený především k zavěšení zvonu. Zvoničky prošly během své existence vývojem své funkce. Původní účel zvoniček byl varovat venkovské obyvatele, kteří pracovali na polích a tak trávili většinu dne mimo svá obydlí, před nebezpečím a požáry. Kromě varovné funkce pomáhaly zvoničky řídit venkovský život, neboť hlas zvonu provázel lidi v průběhu celého dne. Ráno a večer ohlašoval klekání, v poledne k modlitbě Anděla Páně, svolával k práci, oznamoval úmrtí a zněl i jako poslední rozloučení se zemřelými. [8]

Vznik prvních kapliček se váže k počátku 18. století, tedy k období pobělohorskému. Jejich vznik symbolizuje protireformační obnovu zbožnosti. Kapličky se zároveň stávají významným prvkem barokní krajiny. [2] Největší množství kapliček bylo postaveno od poloviny 19. století do 30. let 20. století. Největší rozmach však zažily od počátku 80. let 19. století do konce prvního desetiletí 20. století. V tomto období vzniklo největší množství kaplí, umístěných v centrech obcí. [10]

Obr. č. 7 – Schéma kamenné sloupkové zvoničky (Hustilář, r. 1905)
 1 – vrcholový kříž,
 2 – lucerna se zvonkem,
 3 – sloupek
 4 – nika
 5 – nika

Zdroj: Nusek, 2001

zvonovým patrem. Objevují se i objekty zcela zděné s obvodovými zdmi z kamene a cihel. [10]

Největší rozšíření zažily zvoničky v období vlády císařovny Marie Terezie. Ta v roce 1751 zavedla tzv. ohňový patent. Ten nařizoval výstavbu zvoníčků, jako nástroj pro ohlašování případného požáru. Tím došlo ke sjednocení požárních řádů, které již před tím vydávala vrchnost pro své poddané. Před

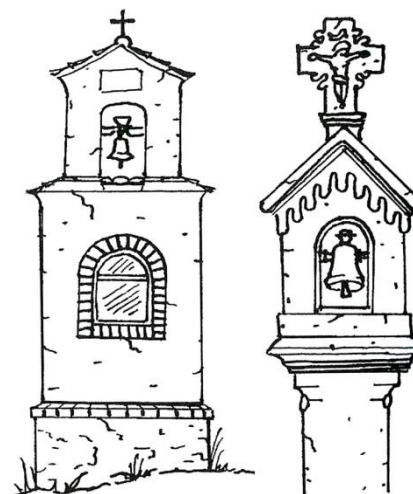
vydáním patentu byl poplach vyhlašován křikem či trubením. Patent nařizoval výstavbu zvoníčků jako nástroj pro ohlašování případného požáru. Nedůsledné dodržování tohoto administrativního nařízení však vedlo k vydání obnoveného „řádu k hlášení ohně“ Josefem

Zvoníčků existuje několik typů, neboť v průběhu času změnily svou formu. Nejstarší ze zvoníčků měly jednoduše zavěšený zvon v přirozené rozsoše stromu. Později začaly vznikat tzv. vidláky. Jednalo se o zvoničky, jejichž tělo tvořil uříznutý, opracovaný kmen stromu, který se ve své horní části vidlicovitě rozdvojoval (tzv. rozsocha). Vidlice byla opatřena stříškou, pod kterou byl zavěšen zvon. [8]

Dalším typem jsou kulatinové zvoničky s konstrukcí ze sloupků, které tvořily lucernu pro umístění zvonu. Konstrukce byla vyrobena ze dřeva nebo kovu, krytá kuželovou či jehlancovou šindelovou střechou. Pozdější dřevěné konstrukce pokryté dřevěným

opláštěním nebo uzavírané roubenou konstrukcí, byly vystavěny jako polozděné s dřevěným

Obr. č. 8 – Příklady zvoníčků:
 a) výklenková kaplička se zvoničkou (Stuchanov, r. 1893)
 b) kamenná sloupková zvonička (Žižany)

Zdroj: Nusek, 2001

II v roce 1787. Toto nařízení bylo významným impulsem pro rozšíření zvonicek v českých vesnicích. [10]

3.4.6. Mezníky a hraniční kameny

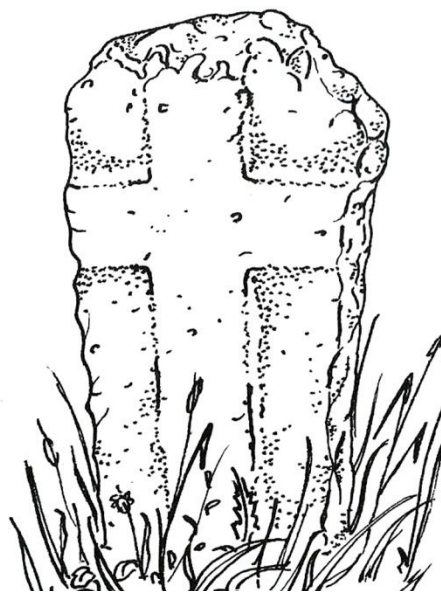
Posledním typem drobných církevních staveb či objektů jsou mezníky nebo také mezní, hraniční kameny. Mezi drobné sakrální stavby je řadíme z důvodu jejich historické a náboženské úlohy. Ta vychází z pobožnosti lidí v minulosti, kteří věřili, že vše, v jejich životě se děje s božím přičiněním s požehnáním. Tedy i majetková práva byla spravována za dohledu církve, jakožto hlasatelem boží vůle na zemi. Z tohoto důvodu bývají hraniční a mezní kameny často označovány křížky a dalšími znaky církevních řádů. (*Hájek, Bukačová, 2006*)

Tyto objekty jsou často opomíjenou součástí naší krajiny, se kterou se setkáváme během procházek krajinou. Mnohdy je překračujeme, aniž bychom chápali jejich původní účel, přestože v minulosti, byly součástí každodenního života. [4]

Mezníky, mezní nebo také hraniční kameny, jsou názvy, které vyjadřují tu samou věc. Jedná se o topografický terénní objekt, památku, která v době svého vzniku sloužila k praktické orientaci v prostoru. Tyto objekty sloužili (v dobách, kdy neexistovalo GPS, letecké fotografie, katastrální mapy) jako hranice oddělující státní útvary, panství, obecní katastry, pole a pozemky mezi sousedy. Každý vlastnický vztah se tak promítl do zemského povrchu. [4]

Nejčastěji byly mezníky či hraničníky tvořeny kameny, které byly nápadné svou velikostí nebo tvarem. Bývaly to často velké a těžké kameny, se kterými se jen stěží dalo pohnout. Tyto objekty byly také často označovány různými vytesanými znaky rodin, erbů a křížů. Mezi častá vytesaná mezní znamení patřily: kříž, kolo, šíp, kalich, znak srdce, letopočtů a čísel, vyjadřujících pořadová čísla mezníků, kterých bývalo na některých hranicích více. [4]

Obr. č. 9 - Hraniční kámen
(křížový kámen, datace nejasná)

Zdroj: Nusek, 2001

Kamenům zasazovaným do země se říkalo sady mezné, sádky nebo také sadovci. Dozor nad nimi vykonávali zvláštní dozorcí, kterým se říkalo sadčí. Údržbu mezníků vykonávali nejčastěji hajní a polesní, kteří je prohlíželi a natírali vápnem. Ohraničování pozemků, probíhalo za přítomnosti sousedů se slavnostmi a pijatikami. Prohlídka hranic bývala pravidelnou letní činností. Té se říkalo: „doušky“. [4]

3. 4. 7 Sochy

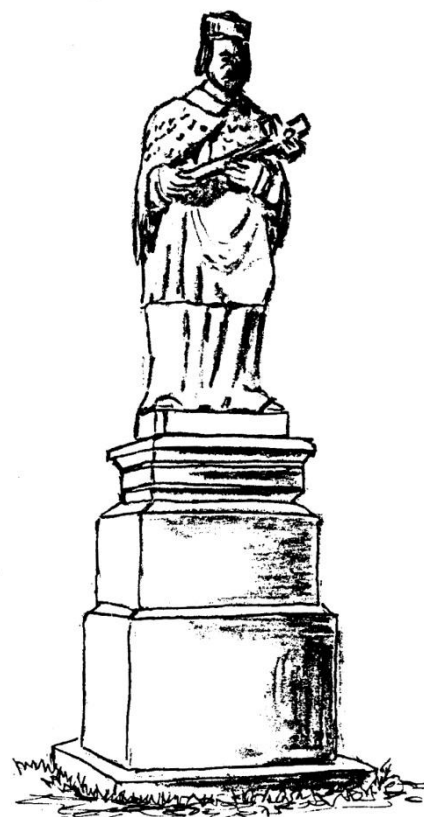
Na území České republiky se do současnosti dochovalo poměrně velké množství soch z kamene, pískovce a dřeva. Nejčastěji se s nimi setkáme ve městech, obcích, na mostech, a někdy i ve volné krajině. Největší množství soch se dochovalo z období baroka, ale na našem území najdeme i starší. Nejrozšířenějším motivem bývá socha sv. Jana Nepomuckého. Ta je například v Českobudějovickém kraji rozšířena tak, že tvoří 38% z celkového počtu kamenných soch v kraji. Móda stavění soch se začátkem 19. století zpomalila. V této době začaly být kamenné sochy pomalu nahrazovány sochami z litinových odlitků. Ty byly určeny především pro umístění na mostech. [4]

V době od 80. let 20. století se začínáme setkávat se snahou o obnovování těchto památek. V této souvislosti se většinou můžeme setkat s jejich kopiemi. Ty, bývají mnohdy ne moc zdařilými odlitky z plastických hmot. [4]

Nejčastějším motivem uvedených soch bývají významné osobnosti z hlediska křesťanské víry. Bývají mezi nimi svatí, jako například Ježíš Kristus, Panna Marie a další, nebo také osoby prohlášené za svaté, jako sv. Václav, sv. Anna nebo výše zmiňovaný sv. Jan Nepomucký. [4]

Socha sv. Jana Nepomuckého se nachází ve vybraném regionu, který tato práce zkoumá. Z tohoto důvodu je zde zařazen text, popisující nejčastější vyobrazení tohoto světce. [4]

Obr. č. 10 – Socha sv. Jana Nepomuckého

Zdroj: Emanuel Poché, 1980

Světec sv. Jan Nepomucký byl nejoblíbenějším světce a zároveň motivem pro různá umělecká vyobrazení v období pozdního baroka. Za svého života byl notářem, písařem, oltářníkem, kanovníkem, advokátem a generálním vikářem. V roce 1393 byl na rozkaz Václava IV. umučen k smrti a jeho tělo pak svrženo z Karlova mostu do Vltavy. Stal se tak mučedníkem. [4]

V druhé polovině 17. stol. vznikl kult kolem Jana Nepomuckého. Světec začal být uznáván za patrona Čech a jeho kult se šířil dál po Evropě. Kanonizační bula prohlásila Jana Nepomuckého za svatého a v této době se začaly vztyčovat první sochy.

Nejčastěji bývá sv. Jan Nepomucký ztvárňován v kněžském rouše, na hlavě biret, kolem hlavy pět hvězd, v ruce knihu, palmu nebo kříž. [4]

3.5 Právní rámec

Práce se v této části zabývá, právním rámcem řešené problematiky se zaměřením na drobné církevní stavby. Bez právního základu by práce neměla oporu pro samotný výzkum a ověřování základní hypotézy.

Základní právní normou, o kterou se opírá hlavní myšlenka této práce, je zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Tento zákon je prostředkem, který slouží k zachování, ochraně před ohrožením, poškozením, znehodnocením nebo odcizením památek, tedy i drobných církevních staveb.

Práce v této kapitole uvede a popíše nejvýznamnější paragrafy uvedeného zákona, které se dotýkají problematiky drobných církevních staveb.

3.5.1 Definice památky

Tato definice je stěžejním prvkem problematiky drobných církevních staveb. Pojem kulturní památka je definován v §2 výše uvedeného zákona. Ten popisuje, co to památka vlastně je, a na které objekty se vztahuje. Z toho vyplývá, že mezi památky patří i drobné církevní stavby. Dále z uvedeného vyplývají i další skutečnosti a povinnosti, které budou dále uvedeny. [9]

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, definuje kulturní památku takto:

§2

Kulturní památky

(1) Za kulturní památky podle tohoto zákona prohlašuje Ministerstvo kultury České republiky (dále jen „ministerstvo kultury“) nemovité a movité věci, popřípadě jejich soubory,

a) které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické,

b) které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.

(2) Soubory věcí podle odstavce 1 se prohlašují za kulturní památky, i když některé věci v nich nejsou kulturními památkami. [9]

3.5.2 Prohlašování a evidence kulturních památek

Prohlašování věcí movitých či nemovitých za kulturní památky je v pravomoci Ministerstva kultury. Má-li být věc prohlášena za kulturní památku musí být krajským úřadem a obecním úřadem s rozšířenou pravomocí vyžádáno vyjádření z Ministerstva kultury. Ministerstvo kultury o podání návrhu k prohlášení věci za kulturní památku musí vyrozumět vlastníka. Ten se může k návrhu vyjádřit. Vlastník je povinen ode dne doručení, až po rozhodnutí Ministerstva kultury, stavbu nebo věc chránit. Dále je vlastník povinen vyrozumět o každé změně vlastnictví státní památkovou péčí. [9]

Další navazující právní normou je § 505, zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Ten stanovuje, že součástí věci je vše, co od ní nemůže být odděleno, aniž by byla znehodnocena a vše, co k ní podle povahy věci náleží. Uvedený paragraf stanovuje, že součástí pozemku jsou věci pod i nad povrchem, včetně toho, co je upevněno ve zdech.

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, vymezuje pojem evidence kulturních památek následovně:

§ 7

Evidenc e kulturních památek

(1) *Kulturní památky se zapisují do Ústředního seznamu kulturních památek České republiky (dále jen „ústřední seznam“). Ústřední seznam vede odborná organizace státní památkové péče.*

(2) *Krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností vedou seznamy kulturních památek svých územních obvodů. Zápisy do těchto seznamů provádějí podle výpisu z ústředního seznamu.*

(3) *Odborná organizace státní památkové péče vyrozumí o zápisu kulturní památky do ústředního seznamu, jakož i o zrušení prohlášení věci za kulturní památku (§ 8), vlastníka kulturní památky, krajský úřad a obecní úřad obce s rozšířenou působností. Jde-li o nemovitou kulturní památku, vyrozumí kromě toho také stavební úřad. U archeologického nález u prohlášeného za kulturní památku vyrozumí též Archeologický ústav Akademie věd České republiky.*

(4) *Odborná organizace státní památkové péče oznámí příslušnému katastrálnímu úřadu každé prohlášení nemovitosti za kulturní památku, jakož i každé zrušení tohoto prohlášení, jde-li o věc, která je předmětem evidence v katastru nemovitostí.*

(5) *Vlastník kulturní památky je povinen oznámit odborné organizaci státní památkové péče každou změnu vlastnictví (správy, užívání) kulturní památky nebo její přemístění. Oznámení musí učinit vlastník kulturní památky nejpozději do třiceti dnů ode dne, kdy k takové změně došlo.*

(6) *Podrobnosti o evidenci kulturních památek stanoví obecně závazný právní předpis. [9]*

3.5.3 Ochrana a údržba kulturních památek

Ochranu kulturních památek před ohrožením, poškozením, odcizením nebo znehodnocením společně s údržbou, zajišťuje vlastník těchto památek. [6]

Základním předpokladem věci je přijetí zodpovědnosti za památku ze strany vlastníka a přijetí určitých omezení v nakládání s ní. Tato omezení nejsou stanovena libovolně, ale vycházejí z principů zakotvených v Listině základních práv a svobod. [9]

Omezení vlastnictví vycházejí zejména ze článku 11 Listiny základních práv a svobod, který upravuje zásadu, že vlastnictví zavazuje a nesmí být zneužito na újmu práv jiných osob nebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. [9]

Článek 35 Listiny základních práv a svobod říká, že nikdo nesmí při výkonu svých práv ohrožovat ani poškozovat kulturní památky nad míru stanovenou zákonem. [9]

Vlastník je dle zákona o památkové péči povinen, na vlastní náklady, udržovat památku v dobrém stavu a starat se o její zachování. Pokud se vlastník o památku nestará, vydá obecní úřad obce s rozšířenou působností rozhodnutí o opatřeních a zároveň určí lhůtu, ve které je vlastník povinen zjednat nápravu. [9]

Na žádost vlastníka, mu může obec nebo kraj, přispět na opravu, obnovu nebo zachování kulturní památky. Finanční pomoc může poskytnout i ministerstvo kultury na památku, která vzbuzuje mimořádný kulturní zájem. [9]

Další povinností vlastníka je oznámit obecnímu úřadu jakékoliv ohrožení nebo poškození památky. Pokud se jedná o nemovitou památku, je vlastník povinen oznámit její stav stavebnímu úřadu. Vlastník si vyžádá od příslušného orgánu rozhodnutí o možnostech odstranění nežádoucího stavu stavby. [9]

Vlastník památky má právo movitou či nemovitou věc převádět, přenechat k dočasnému užívání, nebo předat za účelem její opravy. Osoba, na kterou je památka převedena, nebo jí je památka přenechána či předána, musí být vyrozuměna o skutečnosti, že jde o památku. V případě prodeje památky, má stát na předkupní právo. S vyžádáním souhlasu Ministerstva kultury smí být památka přemístěna. Nesmí být však trvale vyvezena z území České republiky. [6]

Pokud se vlastník o památku nestará stanoveným způsobem, může příslušný úřad rozhodnout o nápravu věci na náklady vlastníka. Při nerespektování rozhodnutí úřadu, může dojít i k vyvlastnění památky. [9]

3.5.4 Restaurování

Jasná definice, dle platného zákona, je velmi úzce specifikovaná a nestanovuje to nejdůležitější. Tím je účel vlastní restaurátorské činnosti. Zákon řeší, co restaurovat, jak restaurovat, ale určení cíle, kterého se má restaurování týkat, chybí.

Restaurování je dle § 14 odstavce 8 zákona č. 20/1987 Sb., chápáno takto:

Obnovu kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi (dále jen „restaurování“), mohou provádět fyzické osoby na základě povolení vydaného podle § 14a, přičemž restaurování se rozumí souhrn

specifických výtvarných, uměleckořemeslných a technických prací respektujících technickou a výtvarnou strukturu originálu. [9]

3.6 Technické aspekty

3.6.1 Obnova kulturních památek

Obnovování kulturních památek je cestou pro jejich zachování. Obnova je podle zákona o státní památkové péči, každá údržba, oprava, restaurování, rekonstrukce památky, nebo úprava jejího prostředí a atd. [6]

3.6.2 Postup vlastníka při obnově kulturní památky [6]

1. Chce-li vlastník začít s obnovou památky, je povinen si nejdříve vyžádat závazné stanovisko příslušného obecního úřadu. To se vztahuje i na stavby, které nejsou kulturní památkou, ale nachází se v památkové rezervaci, zóně nebo pásmu stavby. Dále by se měl vlastník památky seznámit na příslušném obecním úřadu s odborně metodickými publikacemi, vydávanými Národním památkovým ústavem. Ty slouží k zajištění nejvhodnějších postupů obnovy kulturních památek.
2. Následně vydá příslušný úřad závazné stanovisko po předchozím písemném vyjádření (odborném posudku) Národního památkového ústavu. Obsahem uvedeného stanoviska je vyjádření, zda vlastníkem navrhované práce jsou z hlediska státní památkové péče přípustné. Stanovisko také určí podmínky, za kterých je možné tyto opravy připravovat a provést.
3. V případě rozsáhlejších stavebních oprav je pro vlastníka výhodnější požádat nejdříve úřad o vydání stanoviska k záměru obnovy. Pokud je rozhodnuto o přípustnosti záměru, zpracuje se projektová dokumentace obnovy, podle již předem stanovených podmínek. To vlastníkovi dává jistotu, že své finanční prostředky vkládá do projektu hospodárným způsobem.
4. Vlastník kulturní památky nebo projektant zpracovává přípravnou a projektovou dokumentaci. V průběhu zpracování je dokumentace projednávána s odborníky v Národním památkovém ústavu, z důvodu dohledu nad dodržením plnění podmínek uvedených v závazném stanovisku. Vlastníkovi je při tomto poskytována bezplatná odborná pomoc a potřebné podklady, jako jsou například informace z průzkumu, výzkumu a dokumentace archivovaná Národním památkovým ústavem.

5. Při opravě kulturní památky nebo její části, která je uměleckou prací nebo dílem výtvarného umění, může obnovu provádět pouze restaurátor, který tuto činnost vykonává na základě zvláštního povolení od Ministerstva kultury.

6. Jedno vyhotovení dokumentace o obnově kulturní památky předá vlastník pro archivní účely Národnímu památkovému ústavu.

3.6.3 Stavební restaurování

Restaurování je obnovení a konzervace památek. Konzervací je myšlena především údržba, fixace existujícího stavu a zamezení jeho dalším změnám, při využití technologií a postupů, které tento stav neohrožují.

Jak uvádí Tomáš Pek ve své publikaci, restaurování a konzervování definuje Mezinárodní charta o zachování a restaurování památek a sídel (Benátská charta) takto:

„Restaurování je operací, která má podržet výjimečný charakter. Jejím cílem je odhalovat a zachovat estetické a historické hodnoty památky a zakládá se na respektování staré podstaty a autentických dokumentů. Zastavuje se tam, kde začíná hypotéza. V oblasti požadovaných úprav má být každá práce, jež je uznána za nezbytnou z důvodu estetických nebo technických, založena na architektonické kompozici a má nést znaky naší doby. Restaurování budou vždy předcházet i doprovázet archeologické a historické průzkumy památky.

Jestliže se tradiční techniky ukázaly nepostačujícími, je možno zabezpečení památky provést všemi moderními technikami konzervace a konstrukce, jejichž účinnost byla prokázána údaji vědeckými a zaručena zkušeností.

Hodnotné přínosy všech dob, které přispěly k vybudování památky, mají být respektovány, dosažení jednoty stylu během restaurování nemá být cílem. Jestliže budova vykazuje více slohů na sobě navrstvených, pak obnažení stavu skrytého uvnitř je možno odůvodnit jen výjimečně a za podmínek, že odstraňované prvky představují jen malý zájem a že kompozice nově odkrytá je svědectvím vysoké hodnoty historické, archeologické nebo estetické a že stav konzervace bude možno považovat za postačující. Úsudek o hodnotě dotyčných prvků a rozhodnutí o eliminacích, jež by bylo nutné provést, nemohou být odvislé jen od samotného autora.

Prvky určené k tomu, aby nahradily chybějící části, se musí včlenit do celku harmonicky, ale zároveň se i odlišovat od původních částí tak, aby restaurování nefalsifikovalo dokument umění a historie.

Doplňky mohou být trpěny, jen pokud respektují všechny části týkající se budovy, její tradiční rámec, rovnováhu kompozice a vztahy s prostředím.“ [9]

3.6.4 Restaurátor

Dle zákona o státní památkové péči, je restaurátorem fyzická osoba, která je bezúhonná, právně způsobilá, a může restaurovat kulturní památky nebo části památek, pokud je držitelem povolení k restaurování, vydané Ministerstvem kultury.

Bezúhonný je podle uvedeného zákona rozumí každý, kdo nebyl pravomocně odsouzen pro spáchaný trestný čin, v souvislosti s restaurováním.

3.7 Ekonomické aspekty

Vlastník kulturní památky je ze zákona povinen o ni pečovat a udržovat ji v dobrém stavu. To sebou často nese velkou finanční zátěž, jelikož ochrana, údržba a obnova jsou velice náročné z odborného, technologického a finančního hlediska. V případě, že vlastník nemá dostatečné množství svých vlastních prostředků, má podle § 16 zákona o státní památkové péči právo na poskytnutí finanční pomoci od obce, kraje nebo státu.

Tato finanční pomoc může být vlastníkovi poskytnuta pouze v případě, že podá příslušnou žádost orgánu, u kterého byla žádost na poskytnutí příspěvku podána. Finanční pomoc může být poskytnuta pouze na základě správního rozhodnutí nebo smlouvy. Finanční pomoc může být poskytnuta podle § 16 odst. 2 ze státního rozpočtu Ministerstva kultury ČR pouze v případě, jedná-li se o ojedinělou kulturní památku nebo památku v havarijním stavu. Nebo také pokud je památka zařazena do specializovaného příspěvkového programu ministerstva kultury.

V této části práce jsou uvedeny možnosti a programy na získání finančních prostředků ze strany státu a dalších institucí. Uvedeny jsou pouze zdroje financí, které jsou teoreticky použitelné pro drobné církevní stavby ve vybraném regionu.

3.7.1 Nestátní finanční prostředky

Těmito prostředky jsou finance získané od jednotlivců, firem, občanských sdružení, neziskových organizací a nadací.

3.7.2 Programy podpory ze strany obce s rozšířenou působností

Odbor stavebního úřadu a územního plánování městského úřadu Příbram oznamuje vyhlášení programu Ministerstva kultury, Program obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností. Program je zaměřen na zachování a obnovu kulturních památek, které se nacházejí mimo památkové rezervace a zóny a nejsou národními kulturními památkami a nejsou ve státním vlastnictví. U tohoto programu je 10% spoluúčast vlastníka. Příspěvek nelze přiznat v případě, že byl již na stejný objekt ve stejném roce poskytnut jiný příspěvek z ostatních programů Ministerstva kultury v oblasti památkové péče.

3.7.3 Programy podporované Krajským úřadem Středočeského Kraje

Vlastníkům drobných církevních staveb poskytuje tento úřad finanční pomoc, tak, že vyhláší různé dotační programy. Vlastník památky může požádat o dotaci ze Středočeského Fondu kultury a obnovy památek. [12]

3.7.4 Programy podporované Ministerstvem kultury

V této části jsou uvedeny možné

1. Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností

Pro získání finanční podpory z tohoto programu je nutné podat žádost. Žádost je možné podat ve třech kolech k určitému datu prostřednictvím obecního úřadu s rozšířenou působností.

2. Program kulturní aktivity v památkové péči

Tento program spočívá v poskytování finanční podpory činnostem, které napomáhají k ochraně nemovitých i movitých památek.

3. Havarijní program

Program, který slouží k poskytnutí finančních prostředků na záchranu nemovitých kulturních památek, které jsou v havarijním stavu. Účelem programu je zabezpečení památek, jejichž technický stav je naléhavý.

1. Program záchrany architektonického dědictví

Dotační program, který slouží k záchraně a zachování kulturních památek nebo jejich části.

5. Program péče o vesnické památkové rezervace, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny.

Jedná se o program zajišťující finanční podporu obnovy a zachování nemovitých kulturních památek. Především památek lidové architektury, kam patří mimo dalších kapličky, boží muka a sochy. [9]

3.7.5 Nepřímá finanční pomoc státu vlastníkům kulturní památky

Vlastníci kulturních památek jsou na základě některých daňových předpisů osvobozeni od daňové povinnosti nebo mají určité daňové úlevy.

4 Výzkumná část

Výzkumná část, po vyhledání objektů v terénu, zkoumá konkrétní stavby z hlediska prohlídky a posouzení jejich technického stavu. V neposlední řadě pak ověření u majitele, jakým způsobem o objekt pečuje. Jako podpůrný prostředek je pořízena fotodokumentace. Součástí výzkumu je také porovnání četnosti jednotlivých staveb dle jejich typu a vlastníků.

4.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem práce je vyhledání drobných církevních staveb ve vybraném území pomocí terénního výzkumu, za účelem posouzení jejich technického stavu a potvrzení či vyvrácení hypotézy, že se vlastníci o památku stará. Dílčím cílem je popsat zkoumané objekty a vytvořit jejich fotodokumentaci.

Mezi další cíle patří zjistit vlastníky památek a vyhodnotit v rámci regionu, kterému z vlastníků patří nejvíce památek a který typ památek je zde nejčastěji zastoupen. Posledním z cílů práce je informování majitelů o možnostech čerpání finančních prostředků na opravy a údržbu památek.

4.2 Metoda výzkumu

Aby práce mohla dojít k řešení výzkumné otázky (hypotézy), zda se vlastníci starají zákonným způsobem o památky či nikoli, je potřeba stanovit metodu nebo souhrn metod, které budou využity k získání výsledků práce. K vypracování práce bylo použito několik metod, které jsou níže, chronologicky za sebou popsány.

V první části výzkumu byla použita metoda analýzy shromážděných dat, pomocí studia již existujících literárních a dalších zdrojů, zabývajících se předmětnou problematikou. Shromážděná data zabývající se danou problematikou, byla rozdělena do následujících skupin: vývoj, historie, funkce a typologie drobných církevních staveb, popis, geografická poloha, historie vybraného regionu, právní rámec řešené problematiky, technické aspekty a ekonomické aspekty řešené problematiky.

V druhé části výzkumu bylo provedeno osobní šetření a studium literárních publikací a dalších zdrojů za účelem zjištění a shromáždění dat o zkoumaném regionu. Následně byly shromážděné informace analyzovány. Na základě provedené analýzy byla vybrána relevantní data, která byla použita v části práce, nazvané data a diskuze.

Třetí fáze výzkumu byla provedena pomocí terénních prací. Předmětem terénních prací, nebo také terénního výzkumu, bylo vyhledání objektů v terénu, zaměření jejich polohy pomocí GPS, popsání jejich vzhledu a posouzení jejich technického stavu.

Posouzení technického stavu vybraných objektů bylo pro účely této práce provedeno smyslovými metodami. Těmito metodami jsou vizuální prohlídka, poklep na konstrukci a zatřesení. Pro posouzení byly použity jednoduché nástroje, kterými jsou: lupa, ocelová kulička, kladivo, vodováha.

Na základě posouzení stavu byla vytvořena tabulka, ve které jsou popsány na svislé ose y jednotlivé posuzované parametry a jejich hodnocení na vodorovné ose x vyjádřené pomocí výsledných známek. Jako zjednodušující a ucelený výstup slouží výsledek (jedna známka) hodnotící technický stav předmětných objektů. Tato známka je aritmetickým průměrem ze získaných známek za jednotlivé posuzované parametry

Ve čtvrté fázi výzkumu bylo opět provedeno šetření, za účelem zjištění majitelů zkoumaných objektů. Po zjištění následovalo jejich vyhledání s cílem zjistit historii zkoumaných památek a ověření, zda a jak se o objekty starají.

V páté fázi byla provedena analýza dat získaných ve třetí a čtvrté fázi výzkumu. Výstupem analýzy je porovnání četnosti zkoumaných objektů ve vybraném regionu dle jejich typů a vlastníků.

V šesté fázi byla provedená syntéza dat za účelem potvrzení či vyvrácení hypotézy, že se majitelé starají o drobné církevní stavby zákonným způsobem. Syntéza byla provedena pomocí dat získaných terénním výzkumem (fáze č. 3.), analýzou dat získaných ve čtvrté fázi a daty získanými analýzou literárních a dalších zdrojů (fáze č. 1).

Poslední, tedy šestá fáze výzkumu navrhuje, na základě výsledků získaných syntézou, doporučení pro zlepšení současného stavu. Navrhované doporučení je výsledkem autorovy dedukce.

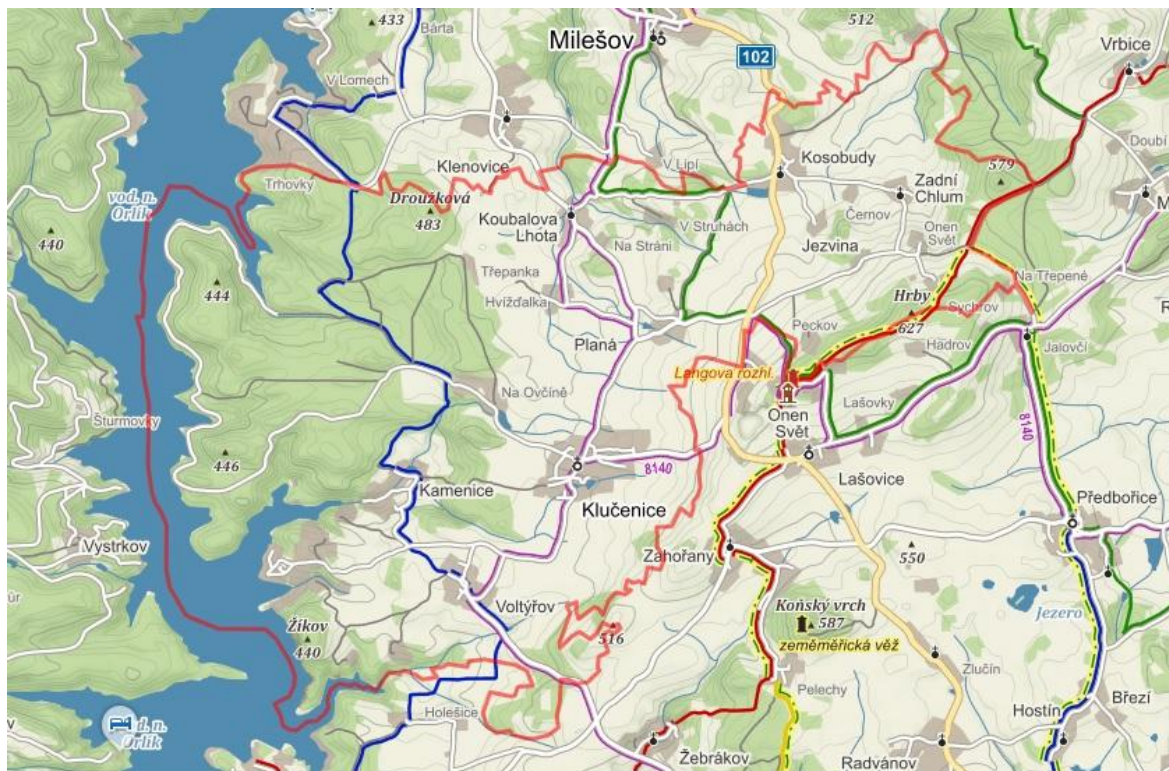
4.3 Data

4.3.1 Charakteristika regionu

V této části práce je stručně popsána základní charakteristika vybraného regionu. Součástí charakteristiky je popsání polohy regionu, geografický popis, historie a popis

vybraných osad. Vybraným regionem je území obce Klučenice a vybrané osady v jejím katastru.

Obrázek č. 10 – Mapa katastrálního území obce Klučenice

Zdroj: www.Mapy.cz

Poloha

Vybraným regionem je obec Klučenice a vybrané osady v jejím katastru. Obec a její přilehlé části se nachází v jihovýchodní části okresu Příbram. Jižní hranice katastrálního území obce je hranicí Středočeského a Jihočeského kraje a zároveň hranicí okresů Příbram a Písek. Toto území spadá do povodí řeky Vltavy, neboť hranice západní části katastru prochází vodní nádrží Orlík. Původně spadalo katastrální území obce pod okres Milevsko, Jihočeský kraj. V roce 1960, po jeho zrušení, byla obec připojena k okresu Příbram, Středočeský kraj. Dopravní obslužnost obce je na nízké úrovni. Obec protínají pouze silnice III. třídy. Klučenice mají autobusové spojení s Krásnou Horou, Kovářovem, Příbramí a Sedlčany. Dálková doprava je zajišťována na lince Milevsko – Praha. [5]

Do katastrálního území obce Klučenice spadá dalších devět územních částí. Mezi ně patří osady Kosobudy, Zadní Chlum, Koubalova Lhota, Planá, Hvízdalka, Třepanka, Ovčín, Kamenice a Voltýřov.

Práce se věnuje objektům nacházejícím se na území obce a vybraným osadám, mezi které patří Ovčín, Hvížd'alka, Třepanka a Kamenice. Tyto osady byly vybrány, neboť historicky patří k osadám již od začátku existence obce. Zbylé osady, které v práci nejsou zkoumány, byly k obci připojeny až později a nemají s obcí historický vztah. Většina osad, které nejsou zkoumány, byly k obci Klučenice připojeny mezi 50. – 90. léty 20. století, během rušení okresů a změn hranic krajů.

Geografický popis

Katastrální území obce má značně členitý povrch. To je způsobeno polohou, která se rozkládá v oblasti Středočeské pahorkatiny, na úpatí Hrbů. Nadmořská výška obce je od 440 do 470 metrů. Nejvyšším bodem je vrchol Hrbů s nadmořskou výškou 627 metrů. Nejnižším bodem katastru je hladina Orlické vodní nádrže. Její nadmořská výška je při hladině stálého nadržení 330 metrů. Hydrologicky připadá oblast přímo k povodí Vltavy. Všechny místní toky ústí přímo do Orlické nebo Kamýcké nádrže. [5]

Zmiňovaný vrchol Hrbů je z geologického hlediska součástí tzv. sedlčansko-krásnohorského metamorfovaného ostrova a je tvořen přeměněnými prahorními až prvohorními sedimenty. K této přeměně hornin došlo při výlevu středočeského žulového plutonu, tvořící geologický podklad celé místní krajiny. Vlivem zvětrávání těchto žulových hornin a podnebí, vznikly zdejší hlinité až písčitohlinité půdy. [5]

Z biogeografického hlediska náleží území do oblasti dubovo-bukových lesů, která byla lidskou činností přeměněna v zemědělskou krajinu s vysokým podílem jehličnatých lesů. [5]

Podnební podmínky jsou v této oblasti celkem příznivé. Průměrná roční teplota je 7 – 8 °C. Leden -2 až -3°C. Červenec 17 – 18 °C. Množství srážek se pohybuje v rozmezí 500 – 600 mm ročně. [5]

Historie

První písemná známka o Klučenicích, která se zachovala, pochází z roku 1344. Jedná se o dopis, který napsal velmistr Ulbricht z Prahy do Klučenic. (Pozn. autora: Velmistr je nejvyšší hodnostář řádu Křižovníků s červenou hvězdou). [5]

Stáří obce nelze přesně určit. Můžeme však předpokládat, že zde něco jako sídlo vzniklo již v období Keltů. Svědčí o tom pozůstatky jejich opevněných sídel (oppid)

v blízkém okolí. Důkazem pradávného osídlení jsou jména vrchů Babiny, Hrobce, Capour a Chachourna. [5]

Název obce vznikl ze slova „klučiti“, tj. „půdu překopávati.“ Slovo „klučenina“ označovalo pozemek, který po dobytí pařezů a překopání půdy sloužil k pěstování plodin. Z tohoto důvodu některé prameny předpokládají, že původní jméno obce znělo Vyklučice. [5]

Do 13. století byla obec součástí župy Kamýcké, náležející panství zvíkovskému. Poté, jí v průběhu 13. století Král Václav I. daroval rytířskému řádu Křížovníků s červenou hvězdou v Praze. Tento řád byl založen r. 1238, sestrou krále Václava I., kněžnou Anežkou. Řádu patřila obec až do r. 1918, mimo dvacet let v 16. století, kdy část obce patřila Petru ze Švamberka. [5]

Dle legend zde bývala i tvrz, ze které vladyka Klučenický a Voltýřovský přepadával kupce jedoucí se zbožím od Písku. Po tvrzi je zřejmě dochovaný dlouhý, ve skále tesaný a dnes zavalený sklep, který končí pod stodolou domu č. 37. [5]

Obec Klučenice postihly během třicetileté války těžké časy, kdy byly zničeny švédskými vojsky. Ty zde přešly Vltavu a přesouvaly se k Jankovu. Další pohromou byly napoleonské války, které se obci také nevyhnuly. [5]

Největší rozkvět obce nastal v 50. a 60. letech 20. století v souvislosti se stavbou Orlické přehrady. V současnosti se Klučenice nacházejí v centru rekreační oblasti Orlické přehrady. Nachází se zde obecní úřad, základní škola, mateřská škola, pošta, dva obchody se smíšeným zbožím, sezonní obchod s textilem a občerstvením, dva hostince, knihovna, kadeřnictví a pobočka ordinace praktického lékaře. V obci také působí akciová společnost Zemědělská Klučenice, a.s. [5]

4.3.2 Popis osad

V této části jsou uvedeny a krátce popsány všechny vybrané osady, které spadají pod katastrální území obce Klučenice. Těmito osadami jsou: Ovčín, Hvižd'alka, Třepanka a Kamenice.

Ovčín

Osada ležící necelý kilometr severozápadně od Klučenic. Vznik a historie Ovčina je spjat se vznikem velkostatku v Klučenicích a s řádem Křížovníků.

Na začátku osady se po pravé straně nachází rybník Velký Klíčný, z něhož vytéká potok, který protéká lesem pod Ovčínem, vede přes osadu Kamenice a vtéká do vodní nádrže Orlík.

První stavbou, která také tvoří dominantu osady, je bývalý panský ovčín. Ten byl v minulosti přeměněn k ubytování panských dělníků, kteří pracovali pro Klučenický velkostatek. Podle Ovčina nese pojmenování osada i její okolí. [5]

V roce 1925 byla dostavěna parní pila, která byla další významnou stavbou osady. Pila byla majetkem řádu Křížovníků a v roce 1951 byla zrušena pro nerentabilitu. [5]

Další starou budovou, patřící řádu Křížovníků, byla myslivna, která později vyhořela. Na jejím místě byla roku 1880 postavena myslivna nová. [5]

V roce 1958 byla osada Ovčín elektrifikována. Nyní je na Ovčíně evidováno 22 domů. [5]

Hvízdalka

Hvízdalka je malá osada, část obce Klučnice, která se nachází asi 1 km severně od Klučenic. Osadou protéká potok Hrachovka. Asi 500 l. př. n. l. se v blízkosti osady nacházelo žárové pohřebiště. Nedalekým polím, jižně od osady, se říkalo „V Habřích.“

Ještě v roce 1867 zde bylo jediné číslo popisné. V roce 1921 osada čítala již 8 domů a 49 obyvatel. [5]

Osada byla v roce 1957 elektrifikována. Později, v roce 1972 zde byla přivedena asfaltová silnice. [5]

Hvízdalka má nyní 10 obytných domů a 10 obyvatel s trvalým bydlištěm. [5]

Třepanka

Osada Třepanka se nachází 1 km severoseverozápadně od Klučenic. Samotu tvoří jen 3 domy a jedna chata. Jméno osady vzniklo podle jména majitele chalupy, která zde kdysi stávala. Majitelem byl hrnčíř Třepanka. Poté, co chalupu prodal, byla zbořena a místo ní zasazen les. Přesto se i novému stavení, které zde bylo postaveno, říkalo „Na Třeponce“. [5]

Dnes zdejší zrekonstruované stavení slouží k rekreaci. Stavení čítá tři domy a jednu chatu. Osada je s okolím spojena pouze polními a lesními cestami. [5]

Kamenice

Osada leží asi 2 km jihozápadně od Klučenic. Kamenicí protéká Klučenický potok, který ji dělí na dvě části. Levý břeh potoka patřil k Voltýřovu, pravý do Kamenice. [5]

Jméno osady vzniklo z oblíbeného názvu řek a potoků, které měly kamenité řečiště. [5]

Původně byla Kamenice založena řádem Křížovníků, na hraničním potoku, jako malý mlýn, pojmenovaný Svatošovský. Mlýn, který se nacházel na pozemcích patřících k hradu Orlík, býval často předmětem sporů mezi Klučenickou a Orlickou vrchností. [5]

V minulosti stávala pod osadou, v blízkosti potoka, cihelna se sušárnou. [5]

Vzhledem ke zdejší krásné přírodě a blízkosti Orlické přehrady, byla osada zhruba od poloviny 20. století využívána pro letní rekreaci. Jako rekreační oblast byla a je osada využívána především lidmi z Prahy. Z tohoto důvodu zde bylo také postaveno několik domů určených pouze k rekreaci. Na stavbě chat se podíleli i místní lidé. [5]

4.3.3 Vymezení drobných církevních staveb

Tato část práce se zabývá popisem jednotlivých objektů nacházejícími se na území zkoumaného regionu. Vybraný region se skládá z území obce Klučenice a vybraných osad nacházejících se v jejím katastru. Předmětné popisované objekty jsou rozděleny dle uvedených částí zkoumaného regionu. Každý objekt má své číslo, které se nachází před názvem zkoumaného objektu. Toto číslo vyjadřuje evidenční číslo v rámci předmětné části (obec, osada) zkoumaného regionu. Uvedené číslo také koresponduje s číslem na přiložené mapě zkoumaného území. Pozice na objektu na mapě souhlasí se skutečným umístěním objektu v terénu.

Popis objektů má určitou strukturu uspořádání informací. Mezi tyto informace patří:

- 1. Obec/Osada** - Určení zkoumané oblasti regionu, ve které se objekt nachází.
- 2. Lokalita** - Slovní popis, kde se předmětný objekt nachází.
- 3. Vlastník** - Určení konkrétního vlastníka nemovitosti (jméno, název a adresa jeho trv. bydliště/sídla).
- 4. GPS** – Souřadnice určující přesnou polohu předmětného objektu.

5. Popis – Stručný slovní popis objektu. Jeho architektury, vzhledu, materiálů, ze kterých je zhotoven.

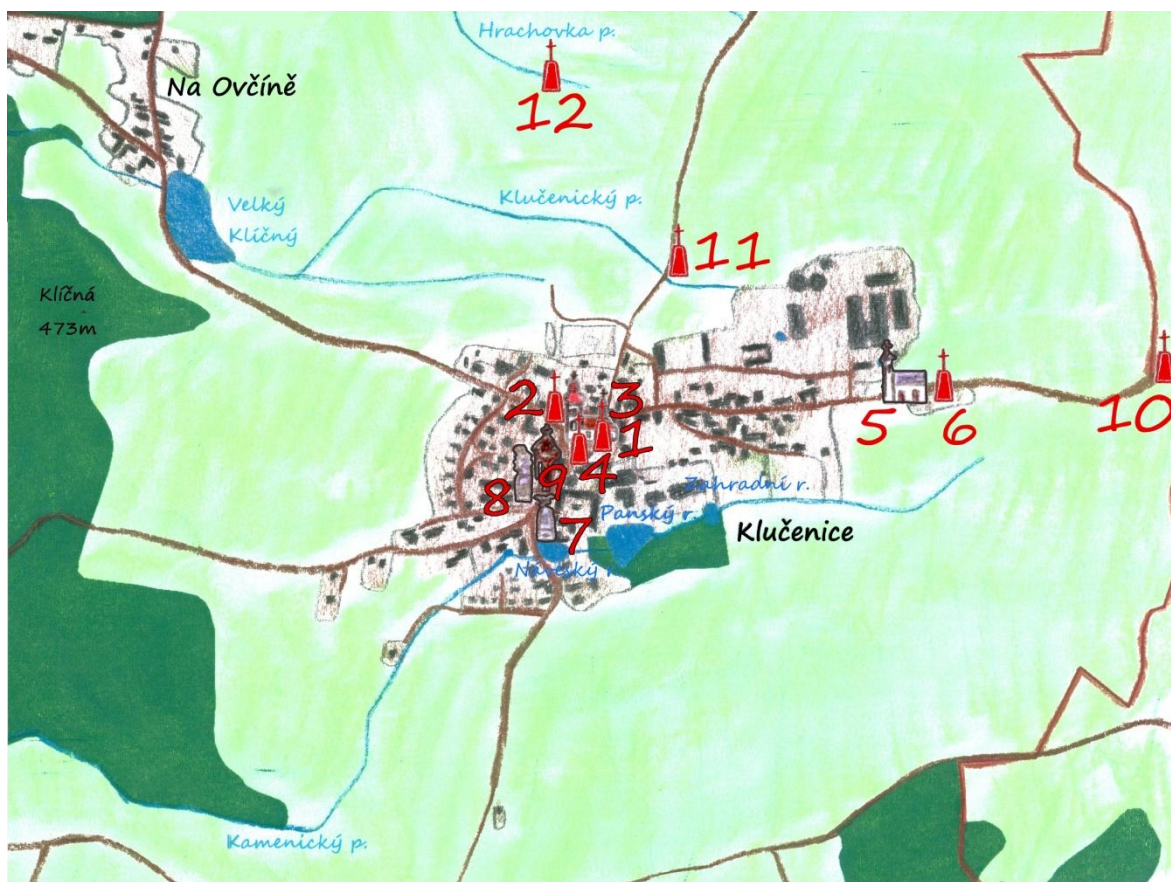
6. Historie - Krátký exkurz do historie jednotlivých objektů. Kdy a proč byly postaveny, případně další zajímavé souvislosti.

7. Technický stav - Slovní popis vizuálního posouzení objektu. Především nejvýraznějších poruch.

8. Hodnocení - Znamka udělená na základě aritmetického průměru známek za jednotlivé složky posuzovaného technického stavu (viz tab. č. xx – xx – Posouzení technického stavu).

9. Fotografie číslo – Fotografie předmětného objektu, které jsou součástí příloh této práce. Uvedená čísla odpovídají číslům fotografií v příloze.

Obr. č. 11: Mapa obce Klučenice - číselné označení zkoumaných objektů

Zdroj: Vlastní

Obec Klučenice

1. Vlnův kříž

Obec (osada):	Klučenice
Lokalita:	Kříž se nachází mezi východním a jižním vstupem bývalého hřbitova u Klučenického kostela.
Vlastník:	Římskokatolická farnost Klučenice, U Bažantnice 556, 39 901 Milevsko
GPS:	49.5533772N, 14.2121867E
Popis:	Kovový ručně tepaný kříž černé barvy s letopočtem 1767, výška kříže 142 cm, rozpětí ramen kříže 35 cm, součástí je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl) čtvercového půdorysu
Historie:	Kříž je pomníkem rodiny Vlnovy z Voltýřova

Technický stav: Litinový je bez známek rzi. Kříž i sokl je udržovaný, bez viditelných poruch. Sokl je na některých místech mírně porostlý lišejníkem.

Hodnocení: 2 (viz tab. č. 2 - Posouzení technického stavu)

Fotografie číslo: 1/a, 1/b (viz přílohy)

2. Kříž u hlavního vchodu do kostela

Obec: Klučenice

Lokalita: Kříž se nachází na pravé straně (při pohledu od kostela) u hlavního vchodu do kostela.

Vlastník: Římskokatolická farnost Klučenice, U Bažantnice 556,
39 901 Milevsko

GPS: 49.5534797N, 14.2120592E

Popis: Litinový kříž s korpusem Krista a s litinovou tabulkou. Kříž i tabulka jsou černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Tabulka je opatřena nápisem: „POKOJ VÁM“. Součástí kříže je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl) obdélníkového půdorysu.

Historie: Jedná se o pomník z původního hřbitova.

Technický stav: Litinový kříž je bez známek rzi. Kříž i sokl je udržovaný, bez viditelných poruch. Sokl je mírně zerodovaný a několika místech mírně porostlý lišejníkem.

Hodnocení: 2 (viz tab. č. 3 - Posouzení technického stavu)

Fotografie číslo: 2/a, 2/b (viz přílohy)

3. Kříž s kamennou deskou

Obec: Klučenice

Lokalita: Kříž se nachází u jižní strany kostela.

Vlastník: Římskokatolická farnost Klučenice, U Bažantnice 556,
39 901 Milevsko

GPS: 49.5533936N, 14.2123156E

Popis: Kovový zdobný kříž černé barvy s kamenným pomníčkem pochovaných farářů. Pomníček obdélníkového půdorysu tvoří sokl

kříže. Kříž má ve svém středu reliéf monogramu „IHS“. Pomník má na své čelní straně vytesán znak řádu Křížovníků a jména zde pochovaných farářů s daty jejich úmrtí. (Bedřich Utěšil 1871, Josef Mařík 1929, Ferdinand Peš 1979)

- Historie:** Jedná se o pomník farářů, kteří jsou zde pochováni.
- Technický stav:** Kovový kříž je bez známek rzi. Kříž i pomník je udržovaný, bez viditelných poruch. Celkově ve velice dobrém stavu.
- Hodnocení:** 1 (viz tab. č. 4 - Posouzení technického stavu)
- Fotografie číslo:** 3/a, 3/b (viz přílohy)

4. Kříž u jižního schodiště do kostela

- Obec:** Klučenice
- Lokalita:** Kříž se nachází vpravo na začátku jižního schodiště do kostela.
- Vlastník:** Římskokatolická farnost Klučenice, U Bažantnice 556,
39 901 Milevsko
- GPS:** 49.5531814N, 14.2121881E
- Popis:** Litinový kříž s korpusem Krista. Kříž je černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Kristus má nad hlavou umístěný nápis: „INRI“. Součástí kříže je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl) čtvercového půdorysu. Sokl má na své čelní straně vytesán znak řádu Křížovníků a pod ním rok 1910.
- Historie:** Kříž, který nahradil dřívější dřevěný kříž.
- Technický stav:** Litinový kříž nese na několika místech drobné známky povrchové koroze. Kříž i pomník je udržovaný, bez viditelných poruch. Sokl je mírně zerodovaný a několika místech mírně porostlý lišejníkem.
- Hodnocení:** 2 (viz tab. č. 5 - Posouzení technického stavu)
- Fotografie číslo:** 4/a, 4/b (viz přílohy)

5. Kaple na novém hřbitově

- Obec:** Klučenice
- Lokalita:** Kaple se nachází na západní straně nového hřbitova.

Vlastník:	Obec Klučenice, č.p. 16, 262 56 Klučenice
GPS:	49.5541019N, 14.2206464E
Popis:	Zděná kaple z roku 1929 stojí na obdélníkovém půdorysu. Vnitřní prostor kaple sestává ze dvou místností. Jedna slouží jako skladiště náčiní, druhá sloužila jako márnice. Do obou částí jsou samostatné vchody tvořené dřevěnými dveřmi. Součástí kaple je malá vyvýšená vížka s jehlanovitou stříškou, která se tyčí nad sedlovou střechou. Kaple má hladkou bílou fasádu.
Historie:	Kaple byla postavena roku 1929 na pozemku nového hřbitova založeného téhož roku. Po uzavření starého hřbitova u kostela byl v roce 1930 otevřen nový. Ve stejném roce se zde konal první pohřeb.
Technický stav:	Zdi, fasáda i střecha kaple jsou zachovalé bez viditelných poruch. Omítka je bílá bez poškození a plísně. Celkový stav objektu je ucházející.
Hodnocení:	2 (viz tab. č. 6 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	5/a, 5/b (viz přílohy)

6. Kamenný kříž na novém hřbitově

Obec:	Klučenice
Lokalita:	Kříž se nachází uprostřed nového hřbitova.
Vlastník:	Obec Klučenice, č.p. 16, 262 56 Klučenice
GPS:	49.5541011N, 14.2210258E
Popis:	Velký kamenný kříž. Konce ramen a vrchol kříže jsou vytesána ve tvaru čtyřlístků. V dolní části kříže je vytesán letopočet 1899. Nízký sokl kříže je tvořen kamením, udusanou hlinou a je částečně porostlý trávou. Půdorys soklu je obdélníkového tvaru.
Historie:	Historie kříže není známa.
Technický stav:	Kamenný kříž je mírně zerodovaný a na několika místech porostlý lišejníkem. Kříž je udržovaný, bez viditelných poruch.
Hodnocení:	2 (viz tab. č. 7 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	6/a, 6/b (viz přílohy)

7. Socha sv. Jana Nepomuckého

Obec:	Klučenice
Lokalita:	Socha se nachází na klučenické návsi na pravé straně silnice vedoucí z Klučenic do Voltýřova. Uvedený prostor se nachází asi 250 metrů pod kostelem.
Vlastník:	Obec Klučenice, č.p. 16, 262 56 Klučenice
GPS:	49.5525411N, 14.2111472E
Popis:	Kamenná socha sv. Jana Nepomuckého umístěna na profilovaném kamenném podstavci. Socha je vytesána z pískovce. Podstavec má čtvercový půdorys a v jeho čelní straně je vytesán nápis: „ ISTO ANNO OVO CANONIZATUS EST DIUS IOANNES NEPOMUCENUS“.
Historie:	Socha byla postavena roku 1729 na počest kanonizace sv. Jana Nepomuckého. Současná socha je náhradou za původní dřevěnou sochu, která se nedochovala. Nová socha byla vyrobena v roce 1996. Součástí sochy je původní kamenný podstavec z roku 1729, který byl zrenovován ve stejném roce.
Technický stav:	Socha i podstavec jsou mírně zerodované, na několika místech lehce pokryté lišejníkem. Socha je udržovaná, bez viditelných poruch.
Hodnocení:	2 (viz tab. č. 8 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	7/a, 7/b (viz přílohy)

8. Zvonička

Obec:	Klučenice
Lokalita:	Zvonička se nachází na návsi asi 300 metrů pod kostelem. Mezi kostelem a Náveským rybníkem, několik metrů od výše uvedené sochy sv. Jana Nepomuckého.
Vlastník:	Obec Klučenice, č.p. 16, 262 56 Klučenice
GPS:	49.5524575N, 14.2113164E

Popis:	Dřevěná zvonička (tzv. vidlák) vyrobená z kmene s rozsochou. Zvonička je opatřena střechem ve tvaru šestibokého jehlanu a ručně kovaným zvonem.
Historie:	Zvonička byla postavena roku 2016. Zvonička má funkci ozdobnou a také jako připomenutí starých tradic.
Technický stav:	Zvonička je nová, udržovaná, bez viditelných poruch, ve velice dobrém stavu.
Hodnocení:	1 (viz tab. č. 9 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	8/a, 8/b (viz přílohy)

9. Chroustův kříž

Obec:	Klučenice
Lokalita:	Kříž se nachází vpravo asi 500 metrů směrem na východ, u silnice vedoucí k Onomu Světu (směr Lašovice). Kříž stojí v blízkosti zdejší čističky.
Vlastník:	Ing. Josef Šťastný, č. p. 133, 262 56 Klučenice
GPS:	49.5545683N, 14.2269844E
Popis:	Litinový kříž s korpusem Krista a litinovou tabulkou. Kříž a tabulka jsou černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Kristus má nad hlavou umístěný nápis: „INRI“. Tabulka nese text: „CHVÁLA KRISTU“, napsaný stříbrnou barvou. Součástí kříže je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl) čtvercového půdorysu.
Historie:	Historie kříže není známa.
Technický stav:	Kovový kříž nese drobné známky rzi. Kříž i sokl jsou mírně omšelé, ale udržované, bez viditelných poruch.
Hodnocení:	2 (viz tab. č. 10 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	9/a, 9/b (viz přílohy)

10. Vondrákův kříž

Obec:	Klučenice
--------------	-----------

Lokalita:	Kříž se nachází asi 100 metrů od Klučenic, na pravé straně silnice, směrem z Klučenic do Plané.
Vlastník:	Zemědělská Klučenice, a.s., č. p. 69, 262 56 Klučenice
GPS:	49.5562247N, 14.2146194E
Popis:	Litinový kříž s korpusem Krista. Kříž je černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Kristus má nad hlavou umístěný stříbrný nápis: „INRI“. Součástí kříže je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl) čtvercového půdorysu. V čelní straně soklu, v jeho střední části, je vytesaný znak řádu Křížovníků. Pod ním je vytesaný letopočet 1888.
Historie:	Kříž, který nahradil dřívější dřevěný kříž. Kříž původně postavil řád Křížovníků. Dle záznamů zde původní kříž stával v roce 1839. Kříž stával původně na druhé straně silnice. Po dopravní nehodě, kdy byl poškozen, byl přesunut na místo současné pozice. Název Vondrákův kříž získal zřejmě proto, že stával u pole majitele Vondráka.
Technický stav:	Kovový kříž nese drobné známky povrchové rzi. Kříž i sokl jsou mírně omšelé, ale udržované, bez viditelných poruch.
Hodnocení:	2 (viz tab. č. 11 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	10/a, 10/b (viz přílohy)

11. Mezerův – Válův kříž

Obec:	Klučenice
Lokalita:	Kříž se nachází v poli, asi 100 metrů daleko na pomyslné kolmici k silnici vedoucí z Klučenic do Plané. Pomyslná kolmice protíná silnici asi 500 metrů od Klučenic. Kříž se nachází na levé straně silnice, směrem z Klučenic do Plané a je ze silnice viditelný.
Vlastník:	Kottová Jaroslava, č. p. 4, 26272 Chraštice, (2/4) Poledníková Blažena, U vápenné skály 1033/5, 147 00 Praha 4, (1/4) Ing. Vála Josef, Kpt. Jaroše 471, Rožmitál pod Třemšínem, (1/4)
GPS:	49.5591233N, 14.2112856E
Popis:	Litinový kříž s korpusem Krista a ozdobně lemovanou tabulkou. Kříž je černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Kristus má nad hlavou

umístěný stříbrný nápis: „INRI“. Okrasně orámovaná tabulka stříbrnou barvou, nese text: „CHVÁLA KRISTU“, napsaný stříbrnou barvou. Součástí kříže je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl) čtvercového půdorysu. Okolo kříže je ohrádka obdélníkového půdorysu. Rohy ohrádky tvoří kamenné pilíře hranolovitého tvaru. Ohrádka je tvořena ocelovými lany.

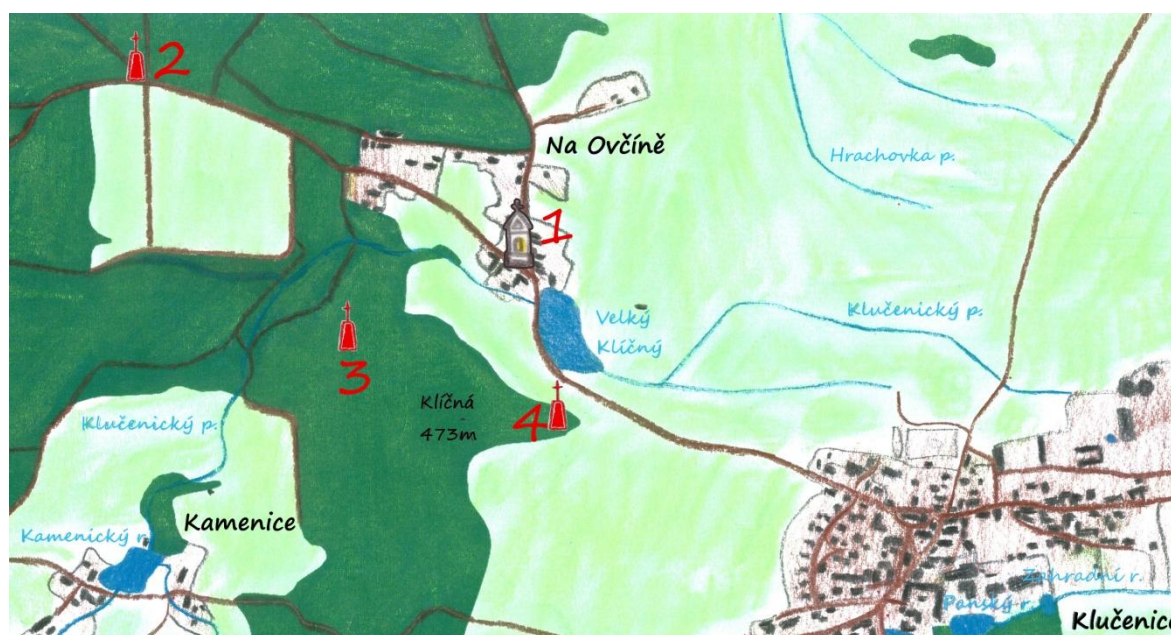
Historie: Název kříž získal podle blízkého statku, který vlastnil pan Mezera, nyní pan Válek.

Technický stav: Kříž nenese známky rzi. Kříž i sokl jsou ve výborném stavu, udržované, bez viditelných poruch.

Hodnocení: 2 (viz tab. č. 12 - Posouzení technického stavu)

Fotografie číslo: 11/a, 11/b (viz přílohy)

Obr. č. 12: Mapa osady Ovčín - číselné označení zkoumaných objektů

Zdroj: Vlastní

Osada Ovčín

1. Kaplička sv. Anny

Osada: Ovčín

Lokalita: Kaplička se nachází v centru osady na návsi vedle zmiňovaného původního ovčína.

Vlastník:	Obec Klučenice, č.p. 16, 262 56 Klučenice
GPS:	49.5580403N, 14.2017636E
Popis:	Zděná výklenková kaplička čtvercového půdorysu. Omítka hladká natřená bílou barvou. Střecha sedlového tvaru z pálených tašek červené barvy, s kovovým křížkem na svém vrcholu. Kaplička má ve své čelní straně v jejím středu prosklený výklenek (niku). Uvnitř výklenku se nachází keramická soška Panny Marie. Ve štítu střechy je umístěna plastika s vyobrazením Božího oka. Podstavec kapličky je zděný, profilovaný. U čelní stěny kapličky se nachází kamenný schůdek, případně klekátko.
Historie:	Kapličku dali roku 1827 postavit zde žijící manželé Dvořákoví.
Technický stav:	Kaplička má ve své spodní části zdiva trhlinu, která může narušovat statiku kapličky. Další poruchy nebyly zjištěny. Celistvost fasády a zdiva je trhlinou poškozena. Omítka nese známky vlhkosti a plísní. Památka není v dezolátním stavu, ale je značně zanedbaná. Sokl je zchovalý, lehce porostlý lišejníky. Další viditelné poruchy nebyly zjištěny.
Hodnocení:	3 (viz tab. č. 13 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	12/a, 12/b (viz přílohy)

2. Černý kříž

Osada:	Ovčín
Lokalita:	Kříž se nachází přibližně 500 metrů západně od osady Ovčín u křižovatky silnice vedoucí k hotelu „Pohoda“, dříve „ZRUP“ a lesních cest.
Vlastník:	Rytířský řád Křížovníků s červenou hvězdou, Platněnká 191/4, 110 00 Praha 1 – Staré Město
GPS:	49.5612467N, 14.1916678E
Popis:	Litinový kříž s korpusem Krista. Kříž je černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Kristus má nad hlavou umístěný nápis: „INRI“. Součástí kříže je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl)

čtvercového půdorysu. Sokl má ve své čelní straně v jejím středu vytesaný znak Křížovníků a pod ním letopočet 1882.

- Historie:** Kříž byl postaven roku 1882 řádem Křížovníků s červenou hvězdou. Na tomto místě byl postaven z důvodu, že se touto cestou chodívalo na Makovou horu na mše.
- Technický stav:** Kovový kříž a korpus nese známky rozsáhlé povrchové koroze. Kříž i sokl jsou mírně omšelé, pokryté prachem, mechy a lišejníky, bez viditelných poruch.
- Hodnocení:** 2 (viz tab. č. 14 - Posouzení technického stavu)
- Fotografie číslo:** 13/a, 13/b (viz přílohy)

3. Schäfferův kříž (U klekátka)

- Osada:** Ovčín
- Lokalita:** Kříž se nachází na severní straně úpatí Holého vrchu. Na levé straně, u lesní cesty vedoucí z Klíčného k osadě Kamenice.
- Vlastník:** Rytířský řád Křížovníků s červenou hvězdou, Platněřká 191/4, 110 00 Praha 1 – Staré Město
- GPS:** 49.5575261N, 14.1963375E
- Popis:** Nevysoký dřevěný kříž. Ve střední části kříže je umístěna keramická socha Ježíše Krista, bílé barvy. Pod ním se ve spodní části kříže nachází dřevěná police, na které se nachází skleněná nádoba s květinami. Kříž je vsazen do země a upevněn pomocí kamenů, které se nachází v jeho patě.
- Historie:** Kříž byl postaven polesným Schäfferem, který bydlel v hájovně na Ovčíně. Kdy byl kříž postaven, není známo. U kříže bývalo klekátko.
- Technický stav:** Kříž je v dezolátním stavu. Statika kříže je ve velice kritickém stavu – kříž je vyvrácený a nahnutý o 30° doprava, při čelním pohledu. Dřevo kříže zetlelo, a je poškozeno vlhkostí. Kříž je pokrytý mechem a lišejníky. Soška Krista z porcelánu je poškozena. Několik jejích částí se odlomilo.
- Hodnocení:** 4 (viz tab. č. 15 - Posouzení technického stavu)

Fotografie číslo: 14/a, 14/b (viz přílohy)

4. Kříž na Klíčném

Osada: Ovčín

Lokalita: Kříž se nachází na východní straně vrchu Klíčná, na pravé straně polní cesty, proti obci Klučenice.

Vlastník: Rytířský řád Křížovníků s červenou hvězdou, Platněřká 191/4, 110 00 Praha 1 – Staré Město

GPS: 49.5552172N, 14.2027989E

Popis: Vysoký kamenný (žulový) kříž. Samotný kříž je menších rozměrů, klasického konceptu, bez ozdobných prvků. Kříž stojí na vysokém profilovaném podstavci (sokl). Ten tvoří 3/4 velikosti kříže. Sokl je kamenný, vyrobený ze stejného materiálu jako kříž. Sokl stojí na kamenné desce, která tvoří základ stavby. V čelní straně soklu, v jeho střední části, je vytesaný znak Křížovníků. Pod ním ve spodní části soklu je vytesaný letopočet 1883.

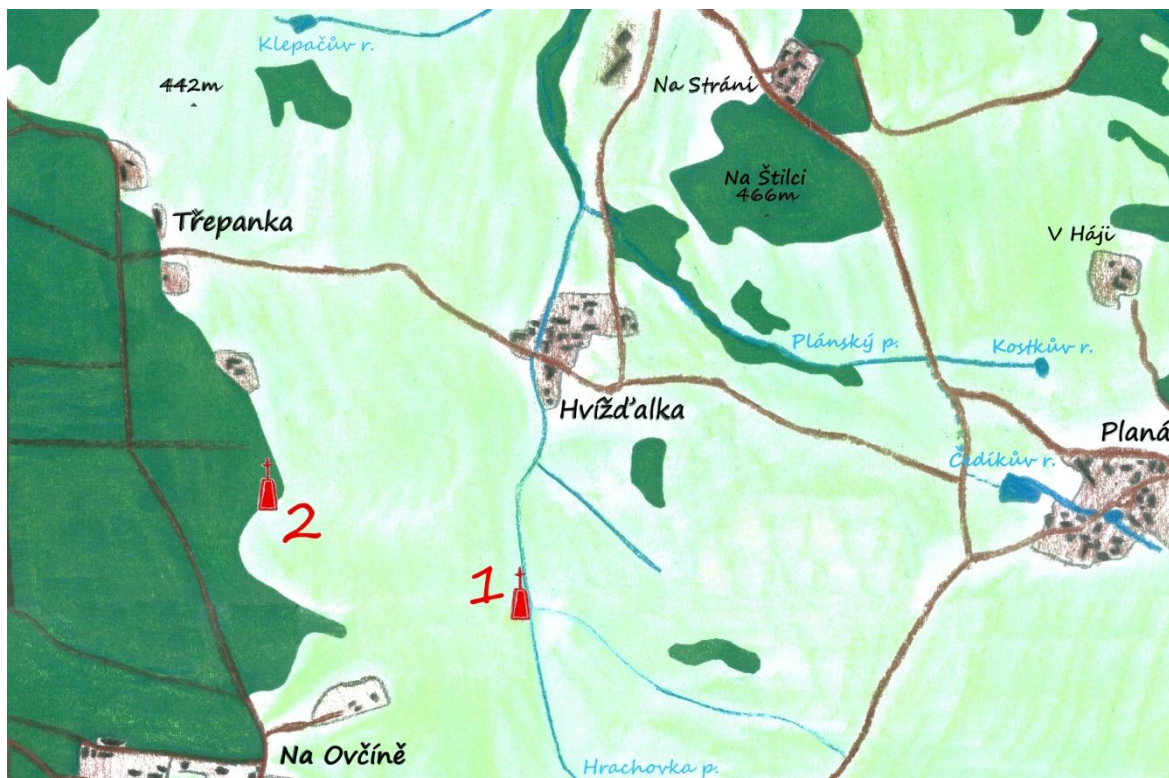
Historie: Kamenný kříž byl postaven roku 1883 jako náhrada za kříž dřevěný, který zde stál už roku 1839.

Technický stav: Kříž je opršlý, na několika místech pokrytý lišejníky. Zachovalý, bez viditelných poruch.

Hodnocení: 1 (viz tab. č. 16 - Posouzení technického stavu)

Fotografie číslo: 15/a, 15/b (viz přílohy)

Obr. č. 13: Mapa osad Hvížd'alka a Třepanka - číselné označení zkoumaných objektů

Zdroj: Vlastní

Osada Hvížd'alka

1. Dvořákův kříž

- Osada:** Hvížd'alka
- Lokalita:** Kříž se nachází asi 500 metrů od osady, několik metrů od místa, kde se jedna, ze zdejších lesních cest kříží s potokem Hrachovka.
- Vlastník:** Dvořák František, Klučenice 94, 262 56 Klučenice (1/2)
Dvořák Jan, Pejevové 3119/10, 143 00 Praha 4 – Modřany
Mrázková Jaroslava, Školní 243, 262 31 Milín (1/3)
- GPS:** 49.5617983N, 14.2083833E
- Popis:** Litinový kříž s korpusem Krista. Kříž je černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Nad hlavou Krista je nápis: „INRI“. V patě kříže se nachází plastika stříbrné barvy s vyobrazením andělíčka. Součástí kříže je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl) čtvercového půdorysu. V čelní straně soklu je vytesaný letopočet 1884. Křížek stojí mezi dvěma lípami.
- Historie:** Historie kříže není známa, pouze jen to, že byl postaven roku 1884.

Technický stav:	Kovový kříž, tabulka i korpus Krista nesou znatelné známky koroze. Kříž i korpus jsou omšelé, neudržované. Další viditelné poruchy nejsou zjištěny. Stav kříže není v dezolátním stavu, ale ani ve vyhovujícím.
Hodnocení:	3 (viz tab. č. 17 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	16/a, 16/b (viz přílohy)

Osada Třepanka

2. Hlaváčův kříž

Osada:	Třepanka
Lokalita:	Kříž se nachází u cesty, na kraji lesa, mezi Ovčínem a Třepankou.
Vlastník:	Doubek Josef, Budovatelská 1931, 397 01 Písek – Budějovické předměstí
GPS:	49.5642061N, 14.2023028E
Popis:	Litinový kříž s tabulkou a korpusem Krista. Kříž je černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Nad hlavou Krista je nápis: „INRI“. Tabulka je černé barvy s ozdobným stříbrným orámováním. Tabulka nese text stříbrné barvy. Obsah textu: „NECHŤ JE TI LEHKÁ ZEM, DALEKO OD RODNÉ PŮDY, DŘÍMEJ VĚČNÝ SEN, JOSEF HLAVÁČ STÁR 42 LET, ZEMŘEL 1914. V patě kříže se nachází plastika stříbrné barvy s vyobrazením Panny Marie. Součástí kříže je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl) čtvercového půdorysu. V čelní straně soklu je tmavá oválná skvrna – zde byl umístěný porcelánový talířek s fotografií.
Historie:	Kříž byl postaven roku 1914 na památku vojáka Josefa Hlaváče, který padl v 1. Světové válce.
Technický stav:	Kovový kříž, tabulka i korpus Krista nesou známky povrchové koroze. Sokl je lehce zerodovaný, na několika místech pokrytý lišejníky. Kromě uvedené, poškozené fotografie, nejsou zjištěny žádné další viditelné poruchy. Kříž nese známky údržby.
Hodnocení:	2 (viz tab. č. 18 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	17/a, 17/b (viz přílohy)

Obr. č. 14: Mapa osady Kamenice - číselné označení zkoumaných objektů

Zdroj: Vlastní

Osada Kamenice

1. Zvonička

- Osada:** Kamenice
- Lokalita:** Zvonička se nachází v centru osady na návsi na pozemku pana Filingera.
- Vlastník:** Filinger Karel, Voltýřov 193, 262 56 Klučenice
- GPS:** 49.5501292N, 14.1883822E
- Popis:** Dřevěná zvonička (tzv. vidlák) vyrobená z kmene s rozsochou. Zvonička je opatřena šindelovou střechou sedlového tvaru. Pod střechou je zavěšený kovový zvon.

Historie:	Zvonička byla postavena roku 1999, jako náhrada za původní zvoničku z roku 1893, která ztrouchnivěla a rozpadla se. Zvoničku postavili Karel Filinger, Jiří Boula a bratři Jaroslav a Pavel Pintovi.
Technický stav:	Zvonička nenesé viditelné známky jakýchkoli poruch, a je ve velice dobrém stavu.
Hodnocení:	2 (viz tab. č. 19 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	18/a, 18/b (viz přílohy)

2. Vránův kříž

Osada:	Kamenice
Lokalita:	Kříž se nachází asi 30 metrů východním směrem od kamenického rybníku.
Vlastník:	Osvaldová Vlasta, Žižkova 1539, 274 01 Slaný (1/2) Vrána Miroslav, Výpadová 1329/8, 153 00 Praha 5 - Radotín
GPS:	49.5524367N, 14.1924094E
Popis:	Litinový kříž s korpusem Krista. Kříž je černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Nad hlavou Krista je stříbrný nápis: „INRI“. Součástí kříže je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl) čtvercového půdorysu. V patě kříže se nachází plastika anděla stříbrné barvy.
Historie:	Křížek se původně nacházel u cesty, která vedla z Kamenice do Podskalí. V šedesátých letech, byl zachráněn před zatopením, v rámci napouštění Orlické nádrže, a umístěn na současnou pozici. Přemístění křížku provedl pan Alois Vrána.
Technický stav:	Kovový kříž i korpus Krista nenesou viditelné známky koroze. Památka je v relativně dobrém stavu, udržovaná, bez viditelných poruch. Sokl je zachovalý, udržovaný lehce porostlý lišejníky.
Hodnocení:	2 (viz tab. č. 20 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	19/a, 19/b (viz přílohy)

3. Řezníkův kříž

Osada:	Kamenice
Lokalita:	Kříž se nachází asi v polovině lesní cesty vedoucí z Kamenice do Klučenic.
Vlastník:	Hynek Stanislav, Prácheňská 555/6, 182 00 Praha 8 - Ďáblice
GPS:	49.5523147N, 14.1954928E
Popis:	Litinový kříž s korpusem Krista a litinovou tabulkou. Kříž je černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Nad hlavou Krista je stříbrný nápis: „INRI“. Tabulka je černé barvy se zdobným orámováním stříbrné barvy, bez textu. Součástí kříže je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl) čtvercového půdorysu. Litinový kříž s tabulkou a korpusem Krista. Kříž je černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Tabulka je černé barvy se zdobným orámováním stříbrné barvy, bez textu. Součástí kříže je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl) čtvercového půdorysu.
Historie:	Křížek byl postaven na paměť člena rodiny Řezníků, který se nevrátil z 1. Světové války. Datum postavení křížku je neznámé.
Technický stav:	Kovový kříž i korpus Krista nenesou viditelné známky pokročilé koroze. Památka je zanedbaná, z estetického hlediska je ve špatném stavu. Sokl je zanedbaný, zerodovaný, porostlý lišejníky. Památka není v havarijním stavu, ale její celkový stav je velice špatný.
Hodnocení:	3 (viz tab. č. 21 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	20/a, 20/b (viz přílohy)

4. Hraniční kámen pod Holým vrchem

Osada:	Kamenice
Lokalita:	Kámen se nachází na severním úpatí Holého vrchu, asi dvacet metrů od cesty vedoucí z Klíčného vrchu do Kamenice.
Vlastník:	Rytířský řád Křížovníků s červenou hvězdou, Platněřská 191/4, 110 00 Praha 1 – Staré Město
GPS:	49.5571331N, 14.1959581E

Popis:	Křížek je vytesaný do kamene. Křížek má kolem sebe vytesaný rám ve tvaru obdélníku. Většina objemu tělesa předmětného kamene je skryta v půdě. Část o ploše 500 x 500 mm je obnažena. V této části je vytesán uvedený křížek.
Historie:	Datace křížku spadá do 18. až 19. stol. Kámen měl pravděpodobně funkci mezního nebo také hraničního kamene, kdy mohl oddělovat jednotlivé pozemky a území (panství) od sebe.
Technický stav:	Kámen je pokrytý jehličím, zeminou, mechy a lišejníky, bez viditelných prasklin a poruch. Míra eroze je na nízké úrovni.
Hodnocení:	3 (viz tab. č. 22 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	21/a, 21/b (viz přílohy)

5. Mezní kámen - vzkaz potomkům

Osada:	Kamenice
Lokalita:	Kameny nacházející se v lese při úpatí kopce mezi Kamenicí a Klučenicemi.
Vlastník:	Hynek Stanislav, Prácheňská 555/6, 182 00 Praha 8 - Ďáblice
GPS:	49.5518678N, 14.1962422E
Popis:	Text je vytesaný do dvou u sebe se nacházejících kamenů. Jeden z kamenů má v sobě vytesaný text: „ZA BUCHTY, R 18 6/4 97, A ZA KAŠI“. Druhý má v sobě vytesaný text: „R 18 3/5 97“ Většina objemu tělesa předmětných kamenů je skryta v půdě. V obnažených částech kamenů je vytesán uvedený křížek.
Historie:	Datace kamenů odpovídá uvedeným letopočtům. Tedy roku 1897. Kámen měl pravděpodobně funkci mezního nebo také hraničního kamene, kdy mohl oddělovat jednotlivé pozemky a území (panství) od sebe.
Technický stav:	Kámen je pokrytý souvislou vrstvou lišejníků, bez viditelných prasklin a poruch.
Hodnocení:	4 (viz tab. č. 23 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	22/a, 22/b (viz přílohy)

6. Zátkův kříž

Osada:	Kamenice
Lokalita:	Křížek se nachází v lese po Klíčném u lesní cesty, v horní části kopce mezi Kamenicí a Klučenicemi.
Vlastník:	Hynek Stanislav, Prácheňská 555/6, 182 00 Praha 8 - Ďáblice
GPS:	49.5522958N, 14.11984256E
Popis:	Litinový kříž s tabulkou a korpusem Krista. Kříž je černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Tabulka se nachází v patě kříže a je černé barvy, bez textu. Součástí kříže je vysoký profilovaný kamenný podstavec (sokl) čtvercového půdorysu. V jeho čele je ve střední části je umístěn oválný keramický talířek s fotografií pana Zátky.
Historie:	Datace křížku není známa. Dle legend byl křížek postaven na památku muže, který tudy procházel, či projížděl a náhle zde zemřel. Mělo se jednat o pana Zátku.
Technický stav:	Kovový kříž, tabulka i korpus Krista nesou znatelné známky rzi. Kříž i sokl jsou omšelé, neudržované, bez viditelného poškození. Sokl je zerodovaný, porostlý lišejníkem. Uvedený porcelánový talířek s fotografií je poškozený, část chybí. Další viditelné poruchy nejsou zjištěny. Stav kříže je ucházející.
Hodnocení:	2 (viz tab. č. 24 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	23/a, 23/b (viz přílohy)

7. Brzákův křížek

Osada:	Kamenice
Lokalita:	Křížek se nachází na odlehlém místě, na poloostrově nazývaném Chachourna, který leží naproti kempu Podskalí.
Vlastník:	Rytířský řád Křížovníků s červenou hvězdou, Platněnká 191/4, 110 00 Praha 1 – Staré Město
GPS:	49.5489947N, 14.1713850E
Popis:	Litinový kříž s korpusem Krista. Kříž je černé barvy. Korpus je stříbrné barvy. Nad hlavou Krista je stříbrný nápis: „INRI“. Kříž je bez soklu, přímo zasazený do země.

Historie:	Datace ani historie křížku není známa. Roku 1978 byl křížek, který původně pochází z podolského hřbitova v Praze, umístěn na uvedené místo. Křížek sem umístil pan Jan Felix Brzák, významný olympionik a mnohonásobný medailista v rychlostní kanoistice a vodním slalomu.
Technický stav:	Kovový kříž, tabulka i korpus Krista nesou znatelné známky rzi. Kříž i korpus jsou omšelé, neudržované, bez viditelného poškození. Další viditelné poruchy nejsou zjištěny. Stav kříže není v dezolátním stavu, ale ani ve vyhovujícím.
Hodnocení:	3 (viz tab. č.25 - Posouzení technického stavu)
Fotografie číslo:	24/a, 24/b (viz přílohy)

4.3.4 Analytické rozdělení

Posouzení technického stavu vybraných objektů

Posouzení bylo pro účely této práce provedeno smyslovými metodami. Těmito metodami jsou vizuální prohlídka, poklep na konstrukci a zatřesení. Pro posouzení byly použity jednoduché nástroje, kterými jsou: lupa, ocelová kulička, kladivo, vodováha.

Na základě posouzení stavu byla vytvořena tabulka, ve které jsou popsány na svislé ose y jednotlivé posuzované parametry a jejich hodnocení na vodorovné ose x vyjádřené pomocí výsledných známek. Jako zjednodušující a ucelený výstup slouží výsledek (jedna známka) hodnotící technický stav předmětných objektů. Tato známka je aritmetickým průměrem ze získaných známek za jednotlivé posuzované parametry (viz tabulky č. 2 až č. 25 – Hodnotící stupnice). Znamka je uvedena v buňce s červeným zvýrazněním umístěné v pravém spodním rohu tabulky.

Aby bylo posouzení technického stavu smysluplné, přehledné a srozumitelné, byla pro tyto účely autorem vytvořena hodnotící stupnice (viz. Tabulka č. 1 – Hodnotící stupnice technického stavu památky). Tato stupnice slouží k převodu číselného vyjádření na slovní. To vyjadřuje odstupňování skutečnosti, jak se vlastník o památku stará v závislosti na technickém stavu památky. Rozsah hodnocení je od výborného k dezolátnímu stavu na stupnici od 1 do 5.

Tabulka. č. 1 - Hodnotící stupnice technického stavu památky

HODNOTÍCÍ STUPNICE PAMÁTEK		
ZNÁMKA	STAV PAMÁTKY	JAK SE VLASTNÍK O PAMÁTKU STARÁ
1	výborný stav	stará se výborně, o obnovu objektu jeví aktivní zájem, stavbu udržuje a opravuje
2	vyhovující stav	stará se, ale spíše jen o povrchní údržbu, vlivem ideálních okolních podmínek nebo přičiněním jiných osob nedochází k větším škodám
3	nevyhovující stav	nestará se, nebo pouze výjimečně a to pouze povrchně. Vlivem ideálních podmínek nebo přičiněním jiných osob nedochází k větším škodám
4	kritický stav	nestará se vůbec, nechává stavbu chátrat, objekt není v dezolátním stavu, bez údržby hrozí zhoršení stavu - dezolátní stav, nutná oprava většího rozsahu
5	dezolátní stav	nestará se vůbec, nechává stavbu chátrat, objekt na hranici samotné existence, nutná celková oprava a renovace

↑
S
T
A
R
A
J
I
↓
N
E
S
T
A
R
A
J
I

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 2 – Posouzení technického stavu památky (Vlnův kříž)

Posouzení technického stavu – 1. Vlnův kříž (obec Klučnice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky		X				2
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině		X				2
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)			X			3
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění		X				2
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)						2	

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 3 – Posouzení technického stavu památky (Kříž u hlavního vchodu)

Posouzení technického stavu – 2. Kříž u hlavního vchodu do kostela (obec Klučenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky			X			3
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)		X				2
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění		X				2
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							2

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 4 – Posouzení technického stavu památky (Kříž s kamennou deskou)

Posouzení technického stavu – 3. Kříž s kamennou deskou (obec Klučenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky	X					1
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)		X				2
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění	X					1
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							1

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 5 – Posouzení technického stavu památky (Kříž u jižního schodiště)

Posouzení technického stavu – 4. Kříž u jižního schodiště do kostela (obec Klučenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky			X			3
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísně, mechy, lišejníky)		X				2
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění		X				2
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)						2	

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 6 – Posouzení technického stavu památky (Kaple na novém hřbitově)

Posouzení technického stavu – 5. Kaple na novém hřbitově (obec Klučenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky			X			3
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísně, mechy, lišejníky)			X			3
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění	X					1
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)						2	

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 7 – Posouzení technického stavu památky (Kamenný kříž)

Posouzení technického stavu – 6. Kamenný kříž na novém hřbitově (obec Klučenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky				X		4
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)			X			3
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění		X				2
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							2

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 8 – Posouzení technického stavu památky (Socha sv. Jana Nepomuckého)

Posouzení technického stavu – 7. Socha sv. Jana Nepomuckého (obec Klučenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky			X			4
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)		X				2
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění		X				2
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							2

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 9 – Posouzení technického stavu památky (Zvonička)

Posouzení technického stavu – 8. Zvonička (obec Klučnice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky	X					1
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísně, mechy, lišejníky)	X					1
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění		X				2
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							1

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 10 – Posouzení technického stavu památky (Chroustův kříž)

Posouzení technického stavu – 9. Chroustův kříž (obec Klučnice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky			X			3
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísně, mechy, lišejníky)			X			3
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění			X			3
Svislost, vodorovnost				X			3
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							2

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 11 – Posouzení technického stavu památky (Vondrákův kříž)

Posouzení technického stavu – 10. Vondrákův kříž (obec Klučenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky			X			3
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině		X				2
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)			X			3
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění		X				2
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou				X		4
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							2

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 12 – Posouzení technického stavu památky (Válův kříž)

Posouzení technického stavu – 11. Mezerův – Válův kříž (obec Klučenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky		X				2
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)			X			3
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění			X			3
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							2

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 13 – Posouzení technického stavu památky (Kaplička sv. Anny)

Posouzení technického stavu – 1. Kaplička sv. Anny (osada Ovčín)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky				X		4
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině				X		4
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísně, mechy, lišejníky)				X		4
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění			X			3
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							3

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 14 – Posouzení technického stavu památky (Černý kříž)

Posouzení technického stavu – 2. Černý kříž (osada Ovčín)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky				X		4
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísně, mechy, lišejníky)		X				2
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění		X				2
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					3
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							2

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 15 – Posouzení technického stavu památky (Schäfferův kříž)

Posouzení technického stavu – 3. Schäfferův kříž (osada Ovčín)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky					X	5
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině			X			3
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)				X		4
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění			X			3
Svislost, vodorovnost						X	5
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce					X	5
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou			X			3
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							4

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 16 – Posouzení technického stavu památky (Kříž na klíčném)

Posouzení technického stavu – 4. Kříž na klíčném (osada Ovčín)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky		X				2
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)			X			3
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění	X					1
Svislost, vodorovnost		X					1
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							1

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 17 – Posouzení technického stavu památky (Dvořákův kříž)

Posouzení technického stavu – 1. Dvořákův kříž (osada Hvízd'alka)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky				X		4
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině		X				2
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísně, mechy, lišejníky)				X		4
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění			X			3
Svislost, vodorovnost				X			3
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							3

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 18 – Posouzení technického stavu památky (Hlaváčův kříž)

Posouzení technického stavu – 1. Hlaváčův kříž (osada Třepanka)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky				X		4
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině		X				2
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísně, mechy, lišejníky)			X			3
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění		X				2
Svislost, vodorovnost				X			3
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							2

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 19 – Posouzení technického stavu památky (Zvonička)

Posouzení technického stavu – 1. Zvonička (osada Kamenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky		X				2
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)			X			3
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění				X		4
Svislost, vodorovnost			X				2
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce		X				2
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							2

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 20 – Posouzení technického stavu památky (Vránův kříž)

Posouzení technického stavu – 2. Vránův kříž (osada Kamenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky		X				2
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)		X				2
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění			X			3
Svislost, vodorovnost			X				2
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							2

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 21 – Posouzení technického stavu památky (Řezníkův kříž)

Posouzení technického stavu – 3. Řezníkův kříž (osada Kamenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky				X		4
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině		X				2
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísně, mechy, lišejníky)				X		4
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění				X		4
Svislost, vodorovnost			X				2
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							3

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 22 – Posouzení technického stavu památky (Hraniční kámen - Holý vrch)

Posouzení technického stavu – 4. Hraniční kámen pod Holým vrchem (osada Kamenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky		X				2
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině		X				2
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísně, mechy, lišejníky)					X	5
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění				X		4
Svislost, vodorovnost		-	-	-	-	-	-
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	-	-	-	-	-	-
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	-	-	-	-	-	-
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							3

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 23 – Posouzení technického stavu památky (Mezní kámen)

Posouzení technického stavu – 5. Mezní kámen - vzkaz potomkům (osada Kamenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky			X			3
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině		X				2
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)					X	5
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění				X		4
Svislost, vodorovnost		-	-	-	-	-	-
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	-	-	-	-	-	-
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	-	-	-	-	-	-
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							4

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 24 – Posouzení technického stavu památky (Zátkův kříž)

Posouzení technického stavu – 6. Zátkův kříž (osada Kamenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					Výsledné známky
		1	2	3	4	5	
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky			X			3
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině	X					1
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísň, mechy, lišejníky)		X				2
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění		X				2
Svislost, vodorovnost			X				2
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce	X					1
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)							2

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 25 – Posouzení technického stavu památky (Brzákův kříž)

Posouzení technického stavu – 7. Brzákův kříž (osada Kamenice)							
Možné poruchy	Specifikace poruch	Známky					
		1	2	3	4	5	Výsledné známky
Povrchové poruchy	omítky, kovové části, ozdobné prvky				X		4
Trhliny	ve zdivu, v soklu, základní desce, střešní krytině		X				2
Vlhkost	poruchy způsobené vlhkostí (zpuchření, plísně, mechy, lišejníky)				X		4
Vzhled v souladu s krajinou	barevné a stylové ladění				X		4
Svislost, vodorovnost			X				2
Stabilita	viklavost, upevnění v podložce				X		4
Bezpečnost	blízkost komunikací a obydlí v korelaci se stabilitou	X					1
Výsledek hodnocení technického stavu (aritmetický průměr známek)						3	

Zdroj: Vlastní

Porovnání četnosti jednotlivých staveb dle jejich typů a vlastníků

V této části práce jsou uvedeny tabulky (tabulky č. 26 až č. 31 - Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci), které porovnávají četnost jednotlivých staveb dle jejich typu a vlastníků. Porovnání je provedeno nejdříve selektivně, kdy je porovnáno nejdříve území předmětné obce a vybraných osad v jejím katastru a následně celkově z celého zkoumaného regionu.

Tabulky jsou koncipovány tak, že na vodorovné ose x jsou uvedeny typy drobných církevních staveb. Na svislé ose y jsou vlastníci. Místo křížení těchto jednotlivých položek vyjadřuje, kterému z vlastníků patří kolik památek uvedeného typu na vybraném území.

V řádku na vodorovné ose x, která zobrazují počet objektů určitého typu, je vždy v poslední buňce uvedeno číslo, vyjadřující celkový počet určitého typu objektů na zkoumaném území. V pravé spodní buňce tabulky je vždy uveden celkový počet všech drobných staveb na zkoumaném území.

Tabulka č. 26 – Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci (obec Klučenice)

	Církev	Obec	Fyzická os.	Právnícká os.	Celkem
Kříž	4	1	2	1	8
Boží muka	-	-	-	-	-
Kaplička	-	1	-	-	1
Zvonička	-	1	-	-	1
Socha	-	1	-	-	1
Hraniční kámen	-	-	-	-	-
Celkový počet drobných církevních staveb na území obce Klučenice					11

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 27 – Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci (osada Ovčín)

	Církev	Obec	Fyzická os.	Právnícká os.	Celkem
Kříž	3	-	-	-	3
Boží muka	-	-	-	-	-
Kaplička	-	1	-	-	1
Zvonička	-	-	-	-	-
Socha	-	-	-	-	-
Hraniční kámen	-	-	-	-	-
Celkový počet drobných církevních staveb na území osady Ovčín					4

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 28 – Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci (osada Hvížd'alka)

	Církev	Obec	Fyzická os.	Právnícká os.	Celkem
Kříž	-	-	1	-	1
Boží muka	-	-	-	-	-
Kaplička	-	-	-	-	-
Zvonička	-	-	-	-	-
Socha	-	-	-	-	-
Hraniční kámen	-	-	-	-	-
Celkový počet drobných církevních staveb na území osady Hvížd'alka					1

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 29 – Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci (osada Třepanka)

	Církev	Obec	Fyzická os.	Právnícká os.	Celkem
Kříž	-	-	1	-	1
Boží muka	-	-	-	-	-
Kaplička	-	-	-	-	-
Zvonička	-	-	-	-	-
Socha	-	-	-	-	-
Hraniční kámen	-	-	-	-	-
Celkový počet drobných církevních staveb na území osady Třepanka					1

Zdroj: Vlastní

Tbulka č. 30 – Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci (osada Kamenice)

	Církev	Obec	Fyzická os.	Právnícká os.	Celkem
Kříž	1	-	3	-	4
Boží muka	-	-	-	-	-
Kaplička	-	-	-	-	-
Zvonička	-	-	1	-	1
Socha	-	-	-	-	-
Hraniční kámen	1	-	1	-	2
Celkový počet drobných církevních staveb na území osady Kamenice					7

Zdroj: Vlastní

Tabulka č. 31 – Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci (Vybraný region)

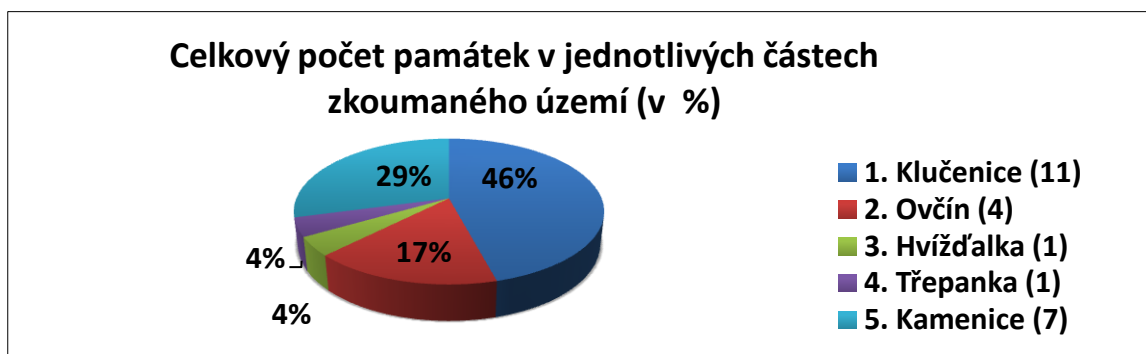
	Církev	Obec	Fyzická os.	Právnícká os.	Celkem
Kříž	8	1	7	1	17
Boží muka	-	-	-	-	-
Kaplička	-	2	-	-	2
Zvonička	-	1	1	-	2
Socha	-	1	-	-	1
Hraniční kámen	1	-	1	-	2
Celkový počet drobných církevních staveb na území obce Klučenice a vybraných osad v jejím katastru					24

Zdroj: Vlastní

Rozdělení jednotlivých památek pomocí grafů

Statistické rozdělení celkového počtu drobných církevních staveb v obci Klučenice a vybraných osadách, v jejím katastru. V pravém spodním rohu je umístěna legenda, která zobrazuje jednotlivé části zkoumaného území. Tyto části (obec a osady) jsou zde vyjmenovány. V závorce u nich, je uveden celkový počet památek na jejich území. Na koláčovém grafu je zobrazeno rozdělení památek v rámci jednotlivých částí území v procentech.

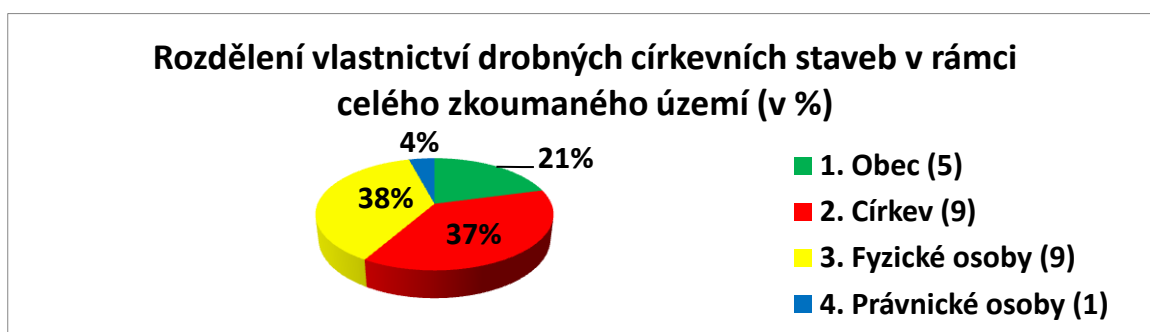
Graf č. 1 - Celkový počet památek v jednotlivých částech zkoumaného území.

Zdroj: Vlastní

Statistické rozdělení vlastnictví drobných církevních staveb v rámci celého zkoumaného území. Tedy území obce Klučenice a vybrané osady v jejím katastru. V pravém spodním rohu je umístěna legenda, která zobrazuje jednotlivé typy vlastníků. Tyto typy vlastníků jsou zde vyjmenovány. V závorce u nich, je uveden celkový počet památek v jejich vlastnictví. Na koláčovém grafu je zobrazeno rozdělení památek v rámci jednotlivých typů vlastníků v procentech.

Graf č. 2 – Rozdělení vlastnictví drobných církevních staveb.

Zdroj: Vlastní

Statistické rozdělení drobných církevních staveb, nacházejících se ve zkoumaném území, dle typu. Tedy území obce Klučenice a vybrané osady v jejím katastru. V pravém spodním rohu je umístěna legenda, která zobrazuje jednotlivé typy objektů. V závorce u nich, je uveden celkový počet památek ve vybraném území. Na koláčovém grafu je zobrazeno rozdělení typu památek v rámci zkoumaného území.

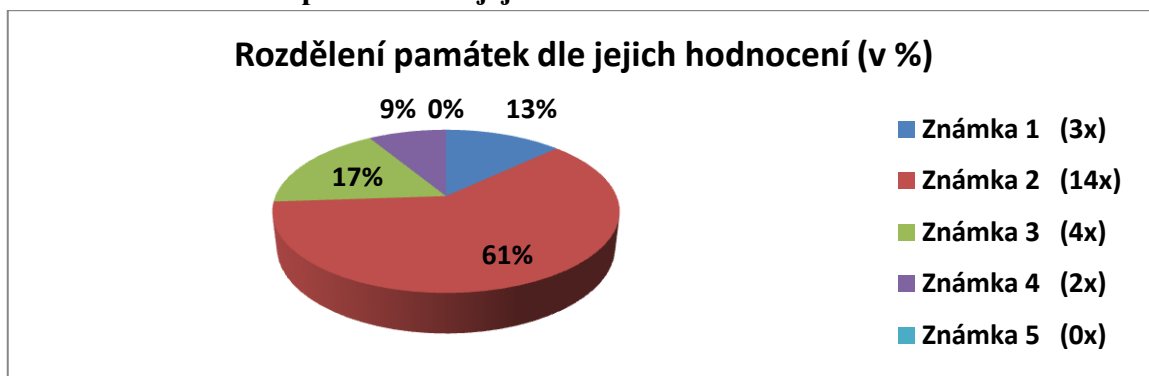
Graf č. 3 - Rozdělení objektů, nacházejících se ve vybraném území, dle typu.

Zdroj: Vlastní

Statistické rozdělení památek nacházejících se ve vybraném území, dle jejich hodnocení na základě posouzení technického stavu. Objekty jsou dle získaných známek rozděleny do skupin 1 – 5. Vybrané území je obec Klučenice a vybrané osady v jejím katastru. V pravém spodním rohu je umístěna legenda, která zobrazuje rozdělení objektů dle získaných známek. V závorce u nich, je uveden celkový počet památek ve vybraném území, který je hodnocen příslušnou známkou. Na koláčovém grafu je zobrazeno uvedené rozdělení v (%).

Graf č. 4 - Rozdělení památek dle jejich hodnocení

Zdroj: Vlastní

Tato tabulka byla vytvořena na základě posouzení stavu objektů a jejich vlastníků. V tabulce jsou popsány na svislé ose y jednotlivé známky sloužící jako výstup posouzení technického stavu objektů. Na vodorovné ose x jsou uvedeny jednotlivé skupiny vlastníků. V buňce nacházející se v průsečíku těchto os je vždy uvedeno číslo. To vyjadřuje počet staveb, které patří určité skupině vlastníků a zároveň jaký je stav těchto památek. Tedy jak je o tyto památky pečováno. Tato tabulka slouží k názorné ukázce toho, kteří majitelé, a jak se starají o své památky.

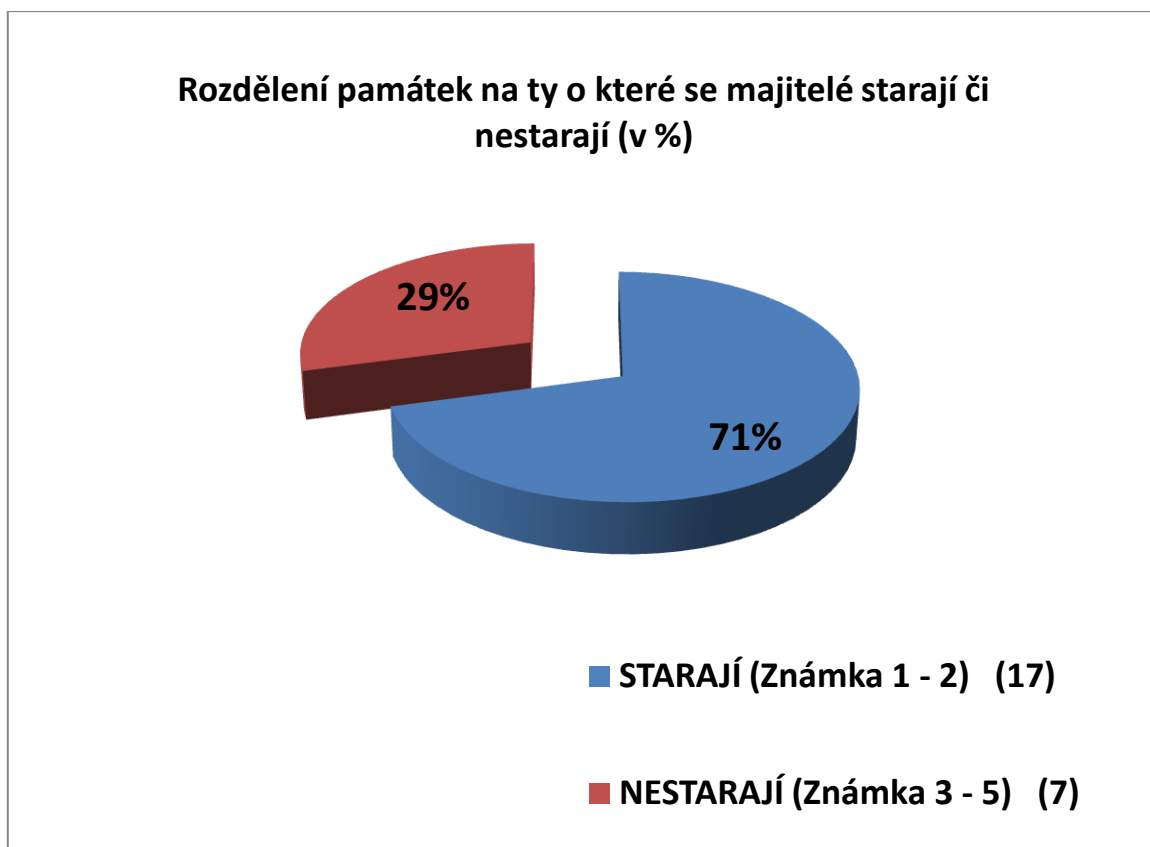
Tabulka č. 32 – Posouzení technického stavu objektů a jejich vlastníci

HODNOCENÍ	VLASTNÍCI					↑ S T A R A J Í ↓ N E S T A R A J Í
	Církev	Obec	Fyz. os.	Práv. os.	Celkem	
Známka 1	2	-	-	-	2	
Známka 2	4	4	6	1	15	
Známka 3	2	1	2	-	5	
Známka 4	1	-	1	-	2	
Známka 5	-	-	-	-	0	

Zdroj: Vlastní

Statistické rozdělení památek nacházejících se ve vybraném území, na památky o které se vlastníci starají nebo nestarají. Rozdělení vychází z hodnocení objektů na základě posouzení technického stavu. Objekty jsou dle získaných známek rozděleny do dvou skupin. První skupinou jsou památky, o které se vlastníci starají s hodnocením (známkou) 1 – 2. Druhou skupinou jsou památky, o které se vlastníci nestarají s hodnocením (známkou) 3 – 5. V závorce u nich, je uveden celkový počet památek ve vybraném území, které se nacházejí v uvedených hodnocených skupinách. Na koláčovém grafu je zobrazeno uvedené rozdělení v (%).

Graf č. 5 – Rozdělení památek dle péče vlastníků.

Zdroj: Vlastní

5 Výstupy výzkumu

Praktickým výstupem výzkumné části této práce je vytvoření pasportizačních listů, které tak tvoří ucelenou a přehlednou evidenci drobných církevních staveb ve vybraném území. Tento cenný výstup pro obec, zaznamenává přesnou polohu objektů, jejich současný technický stav, včetně fotodokumentace, dochovanou historii a vlastníky.

Evidence tohoto typu, s uceleným přehledem drobných církevních staveb s fotodokumentací, v této lokalitě doposud nebyla provedena a chybí.

Tento výstup může posloužit jako zdroj informací pro místní kroniky, podporu turistiky a cestovního ruchu, a v neposlední řadě jako podklad pro obnovu objektů a kultivaci krajiny.

Dalším výstupem této práce je pomoc při plnění veřejného poslání institucí, které je dané zákonem. Tím je míněna konzultační činnost vedoucí k seznámení místního obyvatelstva, především kompetentních lidí, s právním rámcem, který se vztahuje k drobným církevním stavbám. Především pak poučení o skutečnosti, že vlastník kulturní památky je ze zákona povinen se o ni starat. Dále také poučení o možnostech a postupu, jak získat finanční prostředky na obnovu, údržbu a ochranu drobných církevních staveb.

Tyto znalosti kompetentních lidí v této lokalitě chyběly. Kompetentními lidmi jsou kromě vlastníků myšleni, představitelé obce a místního muzea. Mezi tyto lidi patří starosta obce, předseda občanského sdružení, který vede místní muzeum a další dobročinné aktivity s cílem obnovy původní místní kultury, architektury a krajiny. Dále pak správci místního muzea a další dobrovolníci, kteří se na výše uvedených činnostech podílejí.

6 Výsledky a diskuze

V této části práce jsou jednoduchým a přehledným způsobem představeny výsledky analytické části výzkumu. To slouží k snadnému ověření, zda bylo dosaženo zamýšlených cílů práce. V části s názvem diskuze jsou uvedeny možné chyby a nedostatky při provádění výzkumu. Tyto nedostatky jsou autorem popsány, hodnoceny a zdůvodněny, proč k nim došlo.

6.1 Výsledky

Výzkumem bylo zjištěno, že se ve vybraném regionu nachází 24 objektů, které dle určené typologie spadají do kategorie drobných církevních staveb. Tyto objekty byly následně zmapovány a popsány.

Stav památek

Technický stav drobných církevních staveb v období od 1.8 – 25. 11. 2016 byl následující. Ve stavu hodnoceném jako výborný, byly v uvedené době 3 objekty. Objektů hodnocených, jako ve vyhovujícím stavu, bylo 14. Dále se ve stavu hodnoceném jako nedostatečný nacházely 4 objekty. Stav hodnocený jako kritický vykazovaly 2 objekty. V nejhrošším stavu, označovaném jako dezolátní, se nevyskytovaly žádné objekty.

Ověření hypotézy

Provedeným hodnocením bylo zjištěno, že vlastníci 71% památek, což odpovídá počtu 17-ti objektů, o ně pečují. A vlastníci 29 % památek, což odpovídá počtu 9-ti objektů, o ně nepečují. Vzhledem k tomu, že nadpoloviční většina vlastníků o památky pečují, může práce potvrdit vstupní hypotézu.

Vlastníci

Vlastníci, kterým patří největší množství památek ve vybraném regionu, jsou dva. Oběma druhům vlastníků patří 9 památek ve vybraném regionu, což činí u každého z nich 37,5% z celkového počtu památek. Těmito vlastníky jsou církve a fyzické osoby. Dalšímu typu vlastníka, kterým je obec, patří 5 objektů, což činí 29% z celkového počtu památek ve vybraném regionu. Posledním z druhů vlastníků jsou právnické osoby. Ty vlastní ve vybraném regionu 1 památku, což činí 4% z celkového počtu zkoumaných památek.

Množství typů objektů v regionu

Křížů se nachází, ve vybraném regionu celkem 17 což činí 71 % z celkového počtu 24 objektů.

Boží muka nejsou ve vybraném regionu zastoupeny ani jedním objektem.

Kaple se vyskytují, ve vybraném regionu v počtu 2 objektu, což činí 9 % z celkového počtu 24 objektů.

Zvoničky se nachází, ve vybraném regionu v počtu 2 objektů, což činí 8 % z celkového počtu 24 objektů.

Socha se vyskytuje, ve vybraném regionu v počtu 1 objektu, což činí 4 % z celkového počtu 24 objektů.

Hraniční kameny se nachází ve vybraném regionu v počtu 2 objektů, což činí 8 % z celkového počtu 24 objektů.

Počet památek nacházejících se v jednotlivých částech vybraného regionu

V obci Klučenice se nachází nejvíce památek v rámci zkoumaného území. Počet památek na území obce je 11 objektů, což činí 46% z celkového počtu 24 objektů.

Druhým územím, kde se nachází nejvíce památek je osada Kamenice. Na jejím území se nachází 7 objektů, což činí 29 % z celkového počtu 24 objektů.

Na třetím místě je osada Ovčín, na jejímž území se nachází 4 objekty, což činí 17 % z celkového počtu 24 objektů.

Na posledním místě se společně umístili osady Hvízd'alka a Třepanka. Na území každé z nich se nachází 1 objekt, což tvoří 4% z celkového počtu 24 objektů.

Financování oprav

Dle provedeného šetření bylo zjištěno, že případné opravy drobných církevních staveb ve vybraném regionu byly financovány vlastníky z jejich soukromých zdrojů, Případně byly uspořádány sbírky. Financování ze strany dalších zdrojů finančních prostředků jako například dotace, nebyly doposud využity.

Metody provádění údržby, ochrany a oprav

Údržba, ochrana a opravy objektů jsou prováděny neodborně vlastníky nebo místními nadšenci. Mezi časté technologie patří nastříkání zdobných prvků sakrálních staveb stříbřenkou. Natření křížů antikorozními barvami na kov. Omytí objektů vodou nebo saponáty. Dále použití technologií jako sváření, přišroubování atd.

6.2 Diskuze

Cílem diskuze je uvést, rozebrat a zhodnotit nedostatky, které mohly mít vliv na výzkum a výsledky práce.

Prvním nedostatkem, který mohl ovlivnit výzkum a výsledky práce je metoda posouzení technického stavu. Použitá metoda používá pouze smyslové pozorování a následné hodnocení stavu památky. To může, případně mohlo, způsobit špatné posouzení objektů. Je tedy možné, že v některých případech byl objekt špatně posouzen, a jeho skutečný technický stav, může být jiný. Jiný technický stav, než jaký byl výzkumem zjištěn, může být však jen horší. Tímto mohlo dojít ke zkreslení výsledků a přesnosti výzkumu. Autor je však přesvědčen, že hlavním kritériem posuzování těchto objektů je jejich estetika, kterou lze zjistit pouze vizuálně.

Dalším nedostatkem nebo chybou mohlo být nezjištění všech objektů nacházejících se na zkoumaném území. I přesto, že se autor snažil formou vyhledávání v mapách, konzultacemi s místním obyvatelstvem a osobním terénním průzkumem v předmětném regionu vyhledat všechny objekty, mohlo dojít k přehlédnutí některého z nich. Tuto chybu, která mohla ovlivnit výsledky výzkumu, nelze vyloučit.

Posledním nedostatkem může být to, že se vlastníci obávali postihu ze strany státu, na základě autorova výzkumu. Z tohoto důvodu nesdělovali zcela pravdivé a kompletní informace o tom, jak je o památky pečováno. Jaká je jejich historie. Z jakých zdrojů získávaly prostředky na údržbu a opravy. A jaké metody při údržbě a opravách používali. Ověření těchto informací výzkumem je v podstatě nemožné získat, a proto musí být jisté nepřesnosti v získaných datech zohledněny.

6.3 Doporučení

Na základě výzkumu, který je součástí této práce, bylo zjištěno, že vlastníci nebo různí nadšenci, se ve většině případů o drobné církevní stavby starají, chrání je před poškozením, udržují je, opravují a celkově o ně pečují. Problémem však, jak bylo zjištěno výzkumem, není nezájem ze strany místních obyvatel o tyto památky. Problémem je fakt, že vlastníci případně další osoby z řad nadšenců o zachování kulturního dědictví, o tyto stavby nepečují dle zákona. V praxi to znamená, že objekty opravují většinou na vlastní náklady a vlastními způsoby a postupy. Tyto postupy jsou v rozporu s restaurátorskými

metodami a postupy. Výše uvedené osoby se chovají protiprávně a můžou svým jednáním způsobit ještě větší poškození památek, než jaké v současnosti je.

Jejich jednání vychází z neznalosti právního rámce sledované problematiky a bagatelizování důležitosti používání restaurátorských metod. Své jednání, zdůvodňují slovy: “Lepší je se o to nějak starat, než vůbec.“ Problém také vychází z jejich odporu k administrativním úkonům, kterých je v tomto případě velké množství. Přebujelost administrativy je velkou překážkou pro realizaci a odhodlání realizovat projekty na obnovu těchto drobných objektů.

Dalším problémem je že vlastníci často netuší, že památku vlastní. A pokud o ní vědí, mnohdy nejsou srozuměni s tím, že jsou vázáni zákonem o ni pečovat. A dále také nevědí, jak by taková péče měla vlastně vypadat.

Jako možné řešení výše uvedených problémů předkládá autor práce několik návrhů. Prvním z návrhů je umístit na místní informační tabuli, případně věstník obecního úřadu informační list. Tento list by jednoduchou formou, pochopitelnou pro běžné občany, informoval vlastníky o právním rámci problematiky památek. Poučil by je o skutečnosti, že jsou povinni o památky, dle zákona, řádně pečovat. Dále by zde byl stručný popis úkonů nutných pro zajištění správné péče o památky. A v neposlední řadě, stručný přehled možných zdrojů pro čerpání finanční podpory na péči o tyto objekty, a postup jak je získat. Případně nabídka pomoci s vyřízením administrativy ze strany obce, muzea či dalších dobrovolných spolků.

Další možností je obdobný postup jako v předešlém návrhu se zaměřením na informování vlastníku památek, ale jinou formou. Touto formou je obeslání vlastníků dopisy. Obsahem dopisu by byly výše uvedené informace jako v případě listu umístěného na informační tabuli nebo věstníku obce.

Posledním návrhem je uspořádat schůzi s pozváním vlastníků památek. Náplní této schůze by opět bylo předání informací, ohledně této problematiky, obdobně jako u dvou výše zmíněných návrhů.

7 Závěr

Závěrem práce, která se zabývala drobnými církevními stavbami, je zhodnocení výsledků a zjištěných skutečností, které byly získány v průběhu výzkumu. Hlavním cílem této práce bylo vyhledání uvedených drobných církevních staveb ve vybraném území pomocí terénního výzkumu za účelem posouzení jejich technického stavu. Součástí tohoto cíle bylo potvrzení či vyvrácení hypotézy, že se vlastníci o památku starají.

Uvedený cíl byl provedeným výzkumem naplněn bezesbytku. Výzkumem a rekognoskací předmětného území bylo zjištěno, že se ve vybraném území nachází 24 objektů, které svými parametry spadají do kategorie drobných církevních staveb. Uvedené objekty byly na základě svých znaků rozřazeny, dle odborné typologie, do několika skupin. Těmito skupinami jsou kříže, boží muka, kapličky, zvoničky, sochy a hraniční či mezní kameny. Na základě uvedené typologie bylo ve vybraném území rozpoznáno, 17 křížů, 0 božích muk, 2 kapličky, 2 zvoničky, 1 socha a 2 hraniční či mezní kameny.

Dále bylo provedeno popsání a posouzení technického stavu objektů pomocí smyslových metod. Těmito metodami byly: vizuální prohlídka, poklep a zatřesení objektem. Pro posouzení byly použity jednoduché nástroje, kterými byly: lupa, ocelová kulička, kládvo a vodováha. Zjištěný stav byl zapsán a ohodnocen v předem připravené hodnotící tabulce. Tato tabulka se skládala z jednotlivých posuzovaných parametrů, kdy každý z jednotlivých parametrů byl ohodnocen známkou od 1 -5. Odstupňování hodnotících známek vychází ze školského systému, tedy známka 1 znamená výborný stav, a známka 5, stav dezolátní. V poslední fázi zhodnocení, byla každému objektu udělena jedna celková známka. Tato známka byla aritmetickým průměrem známek, získaných za jednotlivé parametry.

Na základě tohoto posouzení bylo zjištěno, že 3 objekty byly hodnoceny známkou 1. Dalších 17 objektů získalo známku 2. Známkou 3 získaly 4 objekty. Hodnocení známkou 4 získaly 2 objekty a známku 5 žádný z objektů.

S tímto hodnocením bylo paralelně vytvořeno druhé hodnocení, které zkoumá, zda se vlastníci o památku starají. Pokud objekt získal u výše uvedeného hodnocení známku 1 nebo 2, znamená to, že se o památku stará. Pokud získal známku 3-5, znamená to, že se o památku nestará.

Tímto rozdělením bylo zjištěno, kolik vlastníků se v rámci zkoumaného území o památku stará, a kolik nikoli. Z uvedeného rozdělení vyplynulo, že vlastníci 71% památek,

což odpovídá počtu 17-ti objektů, o ně pečují. A vlastníci 29 % památek, což odpovídá počtu 9-ti objektů, o ně nepečují.

Vzhledem k tomu, že nadpoloviční většina vlastníků o památky pečuje, může práce potvrdit vstupní hypotézu.

Dílním cílem práce bylo popsání a vytvoření fotodokumentace zkoumaných objektů. Tento cíl byl naplněn tak, že popis zkoumaných objektů je součástí kapitoly nazvané: Vymezení drobných církevních staveb. Pořízená fotodokumentace je součástí příloh této práce.

Cíl zjištění vlastníků památek byl naplněn tím, že vlastníci jsou uvedeni u příslušných památek v kapitole: Vymezení drobných církevních staveb. Související cíl, zjistit, kterému typu vlastníků patří nejvíce památek v regionu, byl ověřen terénním výzkumem. Ten zjistil, že druhy vlastníků, kterým patří nejvíce památek, jsou dva. Oběma druhům vlastníků patří 9 památek ve vybraném regionu, což činí u každého z nich 37,5% z celkového počtu památek. Těmito vlastníky jsou církve a fyzické osoby. Dalšímu typu vlastníka, kterým je obec, patří 5 objektů, což činí 29% z celkového počtu památek ve vybraném regionu. Posledním z druhů vlastníků jsou právnické osoby. Ty vlastní ve vybraném regionu 1 památku, což činí 4% z celkového počtu zkoumaných památek.

Posledním z cílů práce, bylo informování majitelů o možnostech čerpání finančních prostředků. Tento cíl byl splněn jen částečně, neboť se autorovi nepodařilo sejít se osobně se všemi vlastníky. Autorovi se nepodařilo s vlastníky sejít z důvodu jejich nezájmu o tuto problematiku. A možná i obav z možných právních následků, v případě zjištění nedostatků.

Autorovi se však podařilo poučit místní vedení obce a občanského sdružení, které vede místní muzeum o postupu a možnostech získání finančních prostředků na obnovu, ochranu péči o drobné církevní stavby.

Na závěr autor uvádí, zjištěnou skutečnost, že i přes potvrzení hypotézy, že se vlastníci o památky starají, nestarají se zcela v souladu se zákonem. To znamená, že památky udržují a starají se o ně, ale libovolně je přemísťují, opravují na vlastní náklady, vlastními technologiemi. Tyto technologie nejsou v souladu s restaurátorskými principy a často tak dochází ke znehodnocování až poškozování památek.

8 Seznam tabulek a grafů

8.1 Seznam tabulek

- Tabulka č. 1 - Hodnotící stupnice technického stavu památky
- Tabulka č. 2 – Posouzení technického stavu památky (Vlnův kříž)
- Tabulka č. 3 – Posouzení technického stavu památky (Kříž u hlavního vchodu)
- Tabulka č. 4 – Posouzení technického stavu památky (Kříž s kamennou deskou)
- Tabulka č. 5 – Posouzení technického stavu památky (Kříž u jižního schodiště)
- Tabulka č. 6 – Posouzení technického stavu památky (Kaple na novém hřbitově)
- Tabulka č. 7 – Posouzení technického stavu památky (Kamenný kříž)
- Tabulka č. 8 – Posouzení technického stavu památky (Socha sv. Jana Nepomuckého)
- Tabulka č. 9 – Posouzení technického stavu památky (Zvonička)
- Tabulka č. 10 – Posouzení technického stavu památky (Chroustův kříž)
- Tabulka č. 11 – Posouzení technického stavu památky (Vondrákův kříž)
- Tabulka č. 12 – Posouzení technického stavu památky (Válův kříž)
- Tabulka č. 13 – Posouzení technického stavu památky (Kaplička sv. Anny)
- Tabulka č. 14 – Posouzení technického stavu památky (Černý kříž)
- Tabulka č. 15 – Posouzení technického stavu památky (Schäfferův kříž)
- Tabulka č. 16 – Posouzení technického stavu památky (Kříž na klíčovém)
- Tabulka č. 17 – Posouzení technického stavu památky (Dvořákův kříž)
- Tabulka č. 18 – Posouzení technického stavu památky (Hlaváčův kříž)
- Tabulka č. 19 – Posouzení technického stavu památky (Zvonička)
- Tabulka č. 20 – Posouzení technického stavu památky (Vránův kříž)
- Tabulka č. 21 – Posouzení technického stavu památky (Řezníkův kříž)
- Tabulka č. 22 – Posouzení technického stavu památky (Hraniční kámen – Holý vrch)
- Tabulka č. 23 – Posouzení technického stavu památky (Mezní kámen – vzkaz potomkům)
- Tabulka č. 24 – Posouzení technického stavu památky (Zátkův kříž)
- Tabulka č. 25 – Posouzení technického stavu památky (Brzákův kříž)
- Tabulka č. 26 – Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci (obec Klučenice)
- Tabulka č. 27 – Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci (osada Ovčín)
- Tabulka č. 28 – Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci (obec Hvižďalka)
- Tabulka č. 29 – Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci (obec Třepanka)
- Tabulka č. 30 – Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci (obec Kamenice)

Tabulka č. 31 – Typy drobných církevních staveb a jejich vlastníci (Vybraný region)

Tabulka č. 32 – Posouzení technického stavu objektů a jejich vlastníci

8.2 Seznam grafů

Graf č. 1 - Celkový počet památek v jednotlivých částech zkoumaného území.

Graf č. 2 - Rozdělení vlastnictví drobných církevních staveb.

Graf č. 3 - Rozdělení objektů, nacházejících se ve vybraném území, dle typu.

Graf č. 4 - Rozdělení památek dle jejich hodnocení.

Graf č. 5 – Rozdělení památek dle péče vlastníků.

9 Seznam obrázků a fotografií

9.1 Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - Schéma litinového kříže s kamenným soklem

Obrázek č. 2 - Schéma kamenného kříže

Obrázek č. 3 - Schéma kamenných sloupkových Božích muk

Obrázek č. 4 - Příklady Božích muk

Obrázek č. 5 - Schéma výklenkové kapličky

Obrázek č. 6 - Schéma prostorové kapličky se zvoničkou

Obrázek č. 7 - Schéma kamenné sloupkové zvoničky

Obrázek č. 8 - Příklady zvoniček

Obrázek č. 9 - Hraniční kámen

Obrázek č. 10 - Mapa katastrálního území obce Klučenice

Obrázek č. 11 - Mapa obce Klučenice - číselné označení zkoumaných objektů

Obrázek č. 12 - Mapa osady Ovčín - číselné označení zkoumaných objektů

Obrázek č. 13 - Mapa osad Hvízd'alka a Třepanka - číselné označení zkoumaných objektů

Obrázek č. 14 - Mapa osady Kamenice - číselné označení zkoumaných objektů

9.2 Seznam fotografií

Fotografie č. 1/a - Vlnův kříž

Fotografie č. 1/b - Vlnův kříž

Fotografie č. 2/a - Kříž u hlavního vchodu do kostelu

Fotografie č. 2/b - Kříž u hlavního vchodu do kostelu

Fotografie č. 3/a - Kříž s kamennou deskou

Fotografie č. 3/b - Kříž s kamennou deskou

Fotografie č. 4/a - Kříž u jižního schodiště do kostelu

Fotografie č. 4/b - Kříž u jižního schodiště do kostelu

Fotografie č. 5/a - Kaple na novém hřbitově

Fotografie č. 5/b - Kaple na novém hřbitově

Fotografie č. 6/a - Kamenný kříž na novém hřbitově

Fotografie č. 6/b - Kamenný kříž na novém hřbitově

Fotografie č. 7/a – Socha sv. Jana Nepomuckého

Fotografie č. 7/b - Socha sv. Jana Nepomuckého

Fotografie č. 8/a - Zvonička
Fotografie č. 8/b - Zvonička
Fotografie č. 9/a – Chroustův kříž
Fotografie č. 9/b - Chroustův kříž
Fotografie č. 10/a – Vondrákův kříž
Fotografie č. 10/b - Vondrákův kříž
Fotografie č. 11/a – Mezerův – Válův kříž
Fotografie č. 11/b - Mezerův – Válův kříž
Fotografie č. 12/a – Kaplička sv. Anny
Fotografie č. 12/b - Kaplička sv. Anny
Fotografie č. 13/a – Černý kříž
Fotografie č. 13/b - Černý kříž
Fotografie č. 14/a – Schäfferův kříž (U klekátka)
Fotografie č. 14/b - Schäfferův kříž (U klekátka)
Fotografie č. 15/a – Kříž na klíčovém
Fotografie č. 15/b - Kříž na klíčovém
Fotografie č. 16/a – Dvořákův kříž
Fotografie č. 16/b - Dvořákův kříž
Fotografie č. 17/a – Hlaváčův kříž
Fotografie č. 17/b - Hlaváčův kříž
Fotografie č. 18/a - Zvonička
Fotografie č. 18/b - Zvonička
Fotografie č. 19/a – Vránův kříž
Fotografie č. 19/b - Vránův kříž
Fotografie č. 20/a – Řezníkův kříž
Fotografie č. 20/b - Řezníkův kříž
Fotografie č. 21/a – Hraniční kámen pod Holým vrchem
Fotografie č. 21/b - Hraniční kámen pod Holým vrchem
Fotografie č. 22/a - Mezní kámen (vzkaz potomkům)
Fotografie č. 22/b - Mezní kámen (vzkaz potomkům)
Fotografie č. 23/a – Zátkův kříž
Fotografie č. 23/b - Zátkův kříž

Fotografie č. 24/a – Brzákův křížek

Fotografie č. 24/b - Brzákův křížek

10 Seznam zdrojů

10.1 Literatura

1. BĚLOHRADSKÝ, René, Natalie BELISOVÁ a Petr BOŘIL. *Kamenné kříže Čech, Moravy a Slezska*. Liberec: Knihy 555, 2013. ISBN 978-80-86660-37-0.
2. DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *777 kostelů, klášterů, kaplí České republiky*. Praha: Kartografie, 2002. ISBN 80-7011-708-7.
3. FROLEC, Václav a Josef VAŘEKA. *Lidová architektura: Encyklopedie*. 1. Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury, n. p., 1983. ISBN 04-702-83.
4. HÁJEK, Tomáš a Irena BUKAČOVÁ. *Příběh drobných památek: (od nezájmu až k fascinaci)*. Lomnice: Studio JB, 2001. Krajina domova. ISBN 80-900903-9-7.
5. HLINOMAZOVÁ, Věra. *Klučenice: historie a současnost*. Klučenice: Příbramská tiskárna, 2014. ISBN 978-80-87075-06-7.
6. KAIGL, Jan, Kateřina PECHOVÁ a Martin ZÍDEK. *Příručka vlastníka kulturní památky*. 2. (upr.) vyd. Praha: Jalna, 2004. ISBN 80-86-310-19-1.
7. NUSEK, Jindřich a Jan SVOBODA. *Příběh kapliček: drobné sakrální objekty na Podblanicku*. Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim, 02/09 základní organizace, 2001. ISBN 80-864-5206-9.
8. PEK, Tomáš. *Stavební památky: specifika přípravy a financování jejich obnovy, údržby a provozu*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. ISBN 978-80-7357-462-8.
9. ŠIMEČKOVÁ, Pavla. *Od kapličky ke křížku: průvodce po posvátných místech na Kovářovsku = From chapel to cross : a guide to sacred places in the Kovářov Region = Von Kapelle zu Kreuz : sakrale Kleindenkmäler rund um Kovářov*. Praha: Plot, 2009. ISBN 978-80-86523-94-1.
10. VALENČÍK, Michal. *Ohrožené památky: (kostely, kaple a kapličky v České republice)*. Praha: Baset, 2006. ISBN 80-7340-082-0.

10.2 Elektronické zdroje:

11. *Ministerstvo kultury: Dotační programy*[online]. 2015 [cit. 2016-10-11]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/default.htm>

12. *Středočeský kraj: Financování obnovy kulturních památek* [online]. 2016 [cit. 2016-10-11]. Dostupné z: <http://www.kr-stredocesky.cz/web/kultura/financovani-obnovy-kulturnich-pamatek>

Přílohy:

Fotodokumentace č. 1 - drobné církevní stavby (obec Klučenice)

Fotografie č. 1/a - Vlnův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 1/b - Vlnův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 2/a – Kříž u hlavního vchodu do kostela

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 2/b – Kříž u hlavního vchodu do kostela

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 3/a – Kříž s kamennou deskou (hrobka místních farářů)

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 3/b – Kříž s kamennou deskou (hrobka místních farářů)

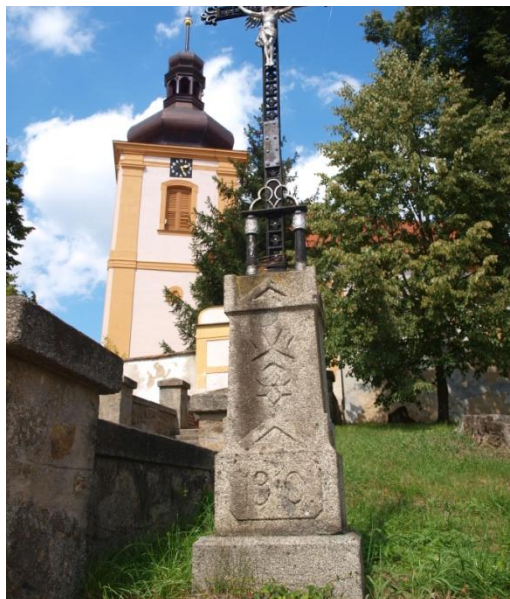
Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 4/a – Kříž u jižního schodiště do kostelu

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 4/b – Kříž u jižního schodiště do kostelu

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 5/a – Kaple na novém hřbitově

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 6/a – Kamenný kříž na novém hřbitově

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 5/b – Kaple na novém hřbitově

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 6/b - Kamenný kříž na novém hřbitově

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 7/a – Socha sv. Jana Nepomuckého

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 7/b - Socha sv. Jana Nepomuckého

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 8/a - Zvonička

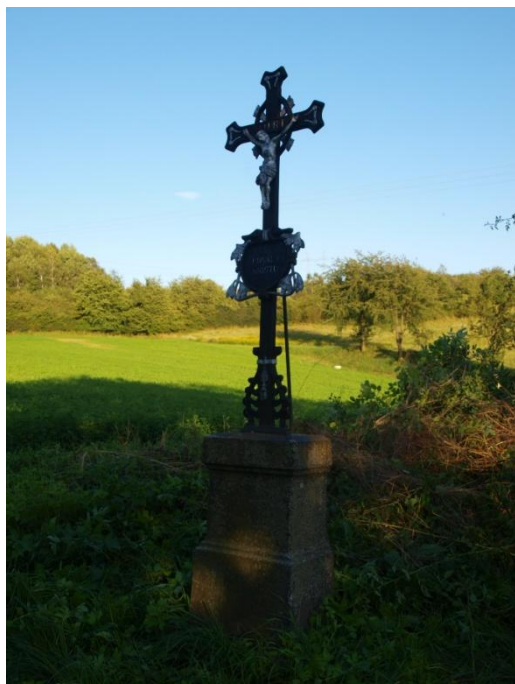
Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 8/b - Zvonička

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 9/a – Chroustův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 9/b - Chroustův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 10/a – Vondrákův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 10/b - Vondrákův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 11/a – Mezerův – Válův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 11/b – Mezerův – Válův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotodokumentace č. 2 - drobné církevní stavby (osada Ovčín)

Fotografie č. 12/a – Kaplička sv. Anny

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 12/b - Kaplička sv. Anny

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 13/a – Černý kříž

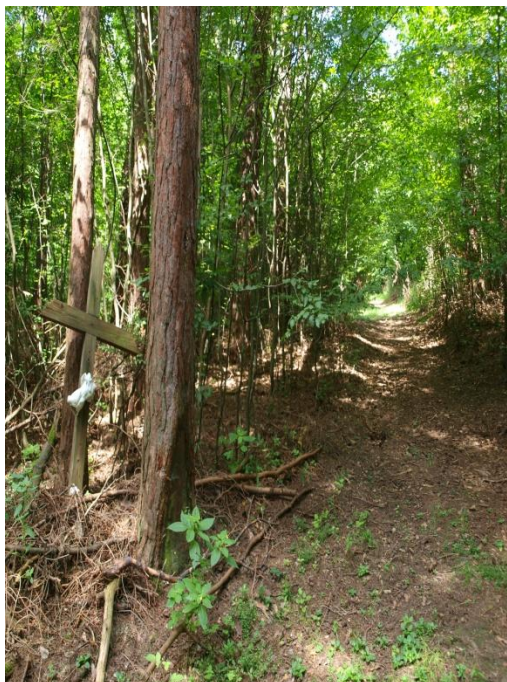
Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 13/b - Černý kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 14/a – Schäfferův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 14/b - Schäfferův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 15/a – Kříž na klíčném

Zdroj: Vlastní

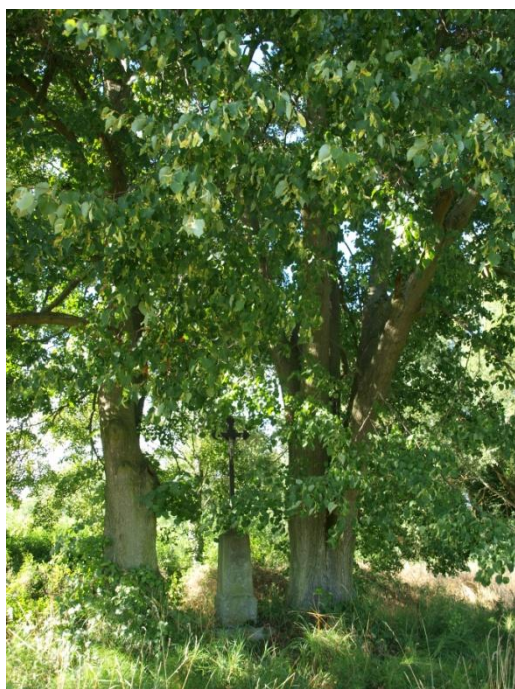
Fotografie č. 15/b - Kříž na klíčném

Zdroj: Vlastní

Fotodokumentace č. 3 - drobné církevní stavby (osada Hvížd'alka)

Fotografie č. 16/a – Dvořákův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 16/b – Dvořákův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotodokumentace č. 4 - drobné církevní stavby (osada Třepanka)

Fotografie č. 17/a – Hlaváčův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 17/b – Hlaváčův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotodokumentace č. 5 - drobné církevní stavby (osada Kamenice)

Fotografie č. 18/a - Zvonička

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 18/b - Zvonička

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 19/a - Vránův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 19/b - Vránův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 20/a - Řezníkův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 20/b - Řezníkův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 21/a – Hraniční kámen pod Holým vrchem

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 21/b – Hraniční kámen pod Holým vrchem

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 22/a – Mezní kámen (vzkaz potomkům)

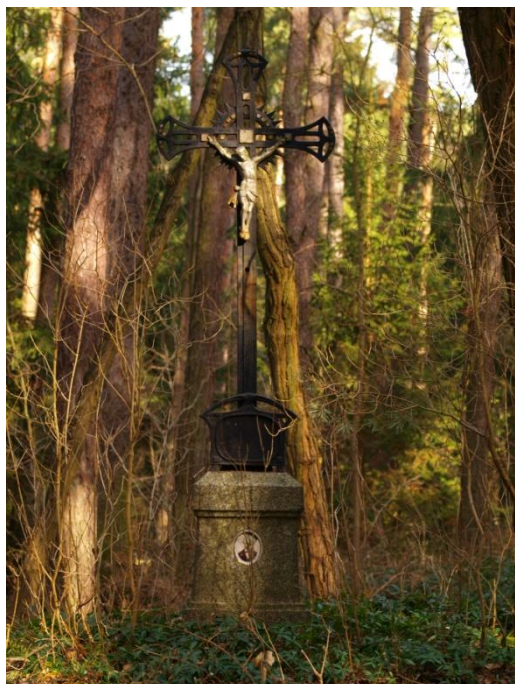
Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 22/b - Mezní kámen (vzkaz potomkům)

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 23/a – Zátkův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 23/b – Zátkův kříž

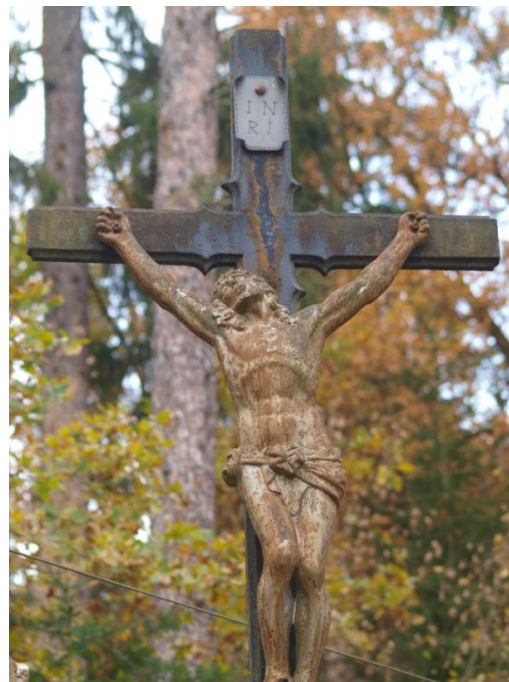
Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 24/a – Brzákův kříž

Zdroj: Vlastní

Fotografie č. 24/b - Brzákův kříž

Zdroj: Vlastní